
Gordan
DRUŽIĆ

EKONOMSKA POLITIKA
I RAZVOJNI POTENCIJAL
HRVATSKOGA
PODUZETNIŠTVA

UVODNE NAPOMENE

Ovaj rad počiva na pretpostavci da postoji pozitivna veza između određenog tipa ekonomske politike i razvojnog potencijala hrvatskoga poduzetništva. Ta se pretpostavka na idućim stranicama “dokazuje” temeljem novijih statističkih i ekonomskih podataka, kao i temeljem nekih prethodnih autorovih radova. U prva dva dijela ovog rada težište je na analizi rezultata hrvatskoga gospodarstva u razdoblju od 1990. do 2003. i utvrđivanju osnovnih uzroka negativnih tendencija. Posebna pažnja, u trećem dijelu rada, posvećena je ekonomskoj politici kao ključnom faktoru koji je odredio rezultate u hrvatskom gospodarstvu i njezinu utjecaju na sektor poduzeća i to s aspekta: razvoja poduzetništva (četvrti dio) i izmjene strukture hrvatskog gospodarstva (peti dio). U šestom dijelu pokušalo se i odgovoriti na pitanje – tko su hrvatske “gazele”, odnosno najuspješnija hrvatska poduzeća. U sedmom dijelu rada naglašava se nužnost zaokreta u ekonomskoj politici iz prorecesijske u razvojnu, ukazuje se na teorijsku neutemeljenost dosadašnje ekonomske politike te daju programska polazišta i ciljevi ekonomske politike. Iza toga slijede osnovni zaključci rada.

OSNOVNI REZULTATI HRVATSKOGA GOSPODARSTVA U RAZDOBLJU OD 1990. DO 2003. GODINE

Pođemo li u naumljenu analizu od statističkih podataka o gospodarskim kretanjima od sloma socijalizma na našim prostorima pa do danas (tablica 1.), *predstavljena kretanja pokazuju da hrvatski bruto društveni proizvod/BDP* nakon naglog pada u 1991. i osobito u 1992. godini (kada je iznosio svega 41 posto onoga iz 1990. godine!), bilježi porast sve do 1998. godine. U 1999., 2000. i 2001. godini ponovno BDP bilježi pad te je bio na razini od 80,2%, 76,6% i 78,6% BDP-a iz 1990. godine. U 2002. godini zbog pada vrijednosti dolara i realnog rasta od 5,2% dolazi na razinu od 90,3%. Kako je tu riječ o BDP-u izra-

ženom u tekućim dolarima, realni je pad (izražen u stalnim cijenama) bio kudikamo veći. U 2003. zbog pada vrijednosti dolara za 18,7% i realnog rasta BDP-a od 4,5% BDP raste na 28,3 milijardi US dolara.

U tom smislu indeks fizičkog obujma pruža znatno realniju sliku. Industrijska proizvodnja, nakon pada u 1995. godini na 56 posto proizvodnje iz 1990., blago se obnavlja, no u 2003. godini dostiže svega 75 posto. Broj zaposlenih u industriji kontinuirano se smanjivao, i u 2003. godini iznosio je svega 40 posto broja zaposlenih u 1990. Prvenstveno zahvaljujući toj tendenciji, nakon 1996. godine bilježimo visoke stope rasta produktivnosti rada u industriji.

Tablica 1.
 Gospodarska kretanja u
 razdoblju od 1990. do 2003.
 godine

	1990.	1991.	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003. ¹
BDP, tekuće cijene u mlrd USD	24,8	18,2	10,2	10,9	14,6	18,8	19,8	20,1	21,6	19,9	18,4	19,5	22,4	28,3
Stope rasta BDP (stalne cijene)		-21,1	-11,7	-8	5,9	6,8	5,9	6,8	2,5	-0,9	2,9	3,8	5,2	4,3
Prosječno god. tečaj u HRK/USD	0,01	0,02	0,26	3,58	5,99	5,23	5,43	6,16	6,36	7,11	8,27	8,34	7,86	6,39
Indeksi fizičkog obujma indust. proizv.	100	72	61	57	56	56	58	62	64	63	64	68	72	75
Indeksi broja zaposlenih u industriji	100	82	70	66	62	58	54	51	49	46	45	43	41	40
Izvoz u mlrd USD	4	3,3	4,6	3,9	4,3	4,6	4,5	4,2	4,5	4,3	4,4	4,7	4,9	6,2
Uvoz u mlrd USD	5,2	3,8	4,5	4,7	5,2	7,5	7,8	9,1	8,4	7,8	7,9	9,2	10,7	14,2
Saldo vanjskotrgovinske bilance	-1,2	-0,5	0,1	-0,8	-0,9	-2,9	-3,3	-4,9	-3,8	-3,5	-3,5	-4,5	-5,8	-8,0
Pokrivenost uvoza izvozom	77,5	86	103	83,7	81,5	61,7	57,9	45,8	54,2	55,2	55,7	51,8	45,7	43,4
Tekući račun platne bilance		-0,06	0,3	0,6	0,8	-1,5	-1,1	-2,3	-1,6	-1,4	-0,5	-0,7	-1,9	-2
Inozemna izravna ulaganja u Hrvatsku				120	117,9	120,8	515,9	563,3	940,4	1.467,60	1.088,60	1.561,30	1.124,00	1.713,00
Inozemni dug		2,7	2,6	2,6	3	3,8	5,3	7,5	9,7	10	11	11,3	15,2	23,6
Ukupan broj zaposlenih u tisućama ²	1.568	1.432	1.281	1.238	1.211	1.196	1.195	1.187	1.272	1.364	1.341	1.348	1.359	1.392
Ukupan broj nezaposlenih u tisućama ³	161	254	267	251	243	240	261	278	288	322	358	380	390	330
Stopa nezaposlenosti	8,9	14	15,7	14,8	14,5	14,5	16,4	17,5	18,6	19,1	21,1	22	22,3	19,2

¹ Privremeni podatci

² Broj zaposlenih od 1991. godine uključuje vlasnike koji samostalno obavljaju obrt i djelatnost slobodnih profesija, a od 1998. godine uključeni su zaposleni u policiji i obrani (oko 75.000 osoba) i od 1999. godine aktivni osiguranici individualni poljoprivrednici (100.986).

³ Godišnji prosjeci. U prosincu 2002. nezaposlenih je bilo 366.162, a stopa nezaposlenosti 21,5%. Na smanjenje broja nezaposlenih krajem 2002. utjecale su i pooštrene mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, odnosno uvjeta da bi netko bio službeno registriran kao nezaposlen. U prosincu 2003. nezaposlenih je bilo 318 tisuća, a stopa nezaposlenosti iznosila je 19,9%.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2000. i Mjesečno statističko izvješće 12/2000., 8/2001., 8/2002., 3/2003.

Hrvatska narodna banka, Godišnje izvješće 1998., 2000. i 2001., Bilten 81, travanj 2003. i 93, svibanj 2004. godine i www.dzs.hr/statinfo2004.

Izvoz je u cijelom promatranom razdoblju, uz manje oscilacije u 1991. i 1993. godini, stabilan i kreće se na razini od oko 4,5 milijarde US dolara (izuzetak je 2003. zbog pada vrijednosti dolara). *Uvoz*, naprotiv, kontinuirano ubrzano raste od 1991. godine, kada je iznosio 3,5 milijardi US dolara, do 9,1 milijarde dolara u 1997. i 2001. godini,

10,7 milijardi u 2002. godini i svog vrhunca u 2003. godini, kada je dosegao 14,2 milijardi US dolara. Kao rezultat takvih kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni saldo se nakon 1992., u kojoj je jedino bio pozitivan, naglo pogoršava, a ukupni se deficit za cijelo promatrano razdoblje penje na 43,5 milijarde US dolara. Shodno tome pala je i pokrivenost uvoza izvozom sa 103,1 posto 1993. na 43,4 posto u 2003. godini. Ovaj koeficijent pokriva nije bio nikad niži od 73 posto, sve od 1982. godine (usp. Družić, 2001., 20).

Sama po sebi tendencija povećanja uvoza nije morala biti negativna, jer se povećanjem uvoza sirovina i drugog repromaterijala te investicijske opreme moglo provesti restrukturiranje hrvatskoga gospodarstva prema izvozno orijentiranom i znatnije povećati BDP. Zašto se to nije dogodilo, djelomično možemo vidjeti iz strukture uvoza dane u tablici 2.

	1977.	1987.	1997.	2001.
Ukupno	100	100	100	100
1. proizvodi za reprodukciju	66,9	48,9	48,4	48,9
1.1. sirovine i poluproizvodi	30,4	30,0	19,3	-
1.2. pogonska goriva	24,1	3,5	8,9	-
1.3. gotovi proizvodi za reprodukciju	12,4	15,4	20,2	-
2. proizvodi za investicije	26,4	25,3	22,3	22,0
3. proizvodi za široku potrošnju	6,7	25,8	29,3	29,1

Tablica 2.
 Struktura uvoza Hrvatske
 prema ekonomskoj namjeni
 proizvoda

Izvor: Statistički godišnjak SR Hrvatske 1979. i 1989., Statistički ljetopis 1998. i 2002. Državnog zavoda za statistiku RH.

Vidi se da je *velika promjena nastupila u strukturi uvoza već u osamdesetim godinama, a da su devedesete samo nastavak započete tendencije smanjenja uvoza proizvoda za reprodukciju i investicije i enormnog povećanja uvoza proizvoda za široku potrošnju*, čiji udio u ukupnom uvozu raste sa 6,7 posto u 1977. na 25,8 posto u 1987. godini, dok je u 1997. i 2001. dosegnuo gotovo 30 posto. Takvim povećanjem uvoza proizvoda široke potrošnje, koje je potaknuto liberalizacijom i otvaranjem tržišta međunarodnoj konkurenciji, što je jedan od zahtjeva stabilizacijskog programa, zamijenjen je dio domaće proizvodnje, što je vodilo njezinu gašenju i likvidaciji. Nekontrolirani uvoz robe široke potrošnje stvorio je i trajno žarište vanjskotrgovinskog deficita. Udio uvoza proizvoda za reprodukciju, dakle onih koji su pretpostavka povećanju proizvodnje, smanjio se sa 66,9 posto u 1977. godini na 49 posto u 1987., 1997. i 2001. godini. Između 1987. i 1997.

godine bitno je izmijenjena i struktura uvezenih proizvoda za reprodukciju – naime, udio sirovina i poluproizvoda u ukupnom uvozu pada s 30 posto na 19,3 posto, što samo potvrđuje, kao i pad uvoza nepogonskih goriva, podatke o značajnom padu industrijske proizvodnje (tablica 2). Porast udjela gotovih proizvoda za reprodukciju s 12,4 posto u 1977. godini na 15,4 posto u 1987. i 20,2 posto ukupnog uvoza u 1997. godini, svjedoči o sve većoj orijentaciji na doradu.

Inozemni dug se u razdoblju od 1994. do 2003. godine povećao s 3 na 23,6 milijardi US dolara, da bi u ožujku 2004. dosegao 24,2 milijarde US dolara. Broj se ukupno zaposlenih kontinuirano smanjuje u razdoblju od 1990. do 1997. i pada s 1,57 milijuna u 1990. godini na 1,19 milijuna u 1997., a u 1998. godini, uključenjem zaposlenih u policiji i obrani, porastao je na 1,27 milijuna, dok je u 1999. godini, uključenjem aktivnih osiguranika individualnih poljoprivrednika (100.998 osoba), broj zaposlenih, kako iskazuje službena statistika, porastao na 1,36 milijuna, u 2000. i 2001. pao na 1,34 milijuna, a u 2002. i 2003. na 1,36 i 1,39 milijuna. Ovakva kretanja u broju zaposlenih uvjetovala su porast stope nezaposlenosti, mjerene odnosom broja nezaposlenih i ukupnoga aktivnog stanovništva, s 8,9 posto na veoma visokih 22 posto u 2001. i 22,3 posto u 2002. godini.

U svjetlu uobičajene tvrdnje da je svaki kapital, pa tako i strani, više nego poželjan za svaku zemlju, pogotovo ako se radi o tzv. *greenfield* investicijama, koje donose nova radna mjesta i nove tehnologije, zanimljivo je razmotriti ***koliko su izravna inozemna ulaganja pridonijela rastu proizvodnje i zaposlenosti u Hrvatskoj.*** Iz tablice 1. vidimo da su ukupna inozemna izravna ulaganja u Hrvatsku u razdoblju od 1993. do 2002. godine iznosila 7,6 milijardi US dolara. Do značajnijih inozemnih ulaganja dolazi 1996. godine, pa su ona u razdoblju od 1996. do 2002. godine iznosila ukupno 7,3 milijarde US dolara. Postavlja se pitanje zašto je uz ovako visoka inozemna ulaganja i porast inozemnog duga od 11,4 milijarde dolara, dakle ukupno 18,5 milijardi US dolara u razdoblju od 1996. do 2002. godine, BDP povećan za samo 3,6 milijardi dolara, a stopa nezaposlenosti povećana s 14,5 posto u 1995. godini, na 22,3 posto u 2002. godini, odnosno broj nezaposlenih s 240 na 390 tisuća. Veoma mali dio odgovora za rast BDP-a leži u promjeni tečaja kune prema US dolaru, koji je, kako vidimo iz tablice 1., porastao s 5,23 na 7,86 kuna. Međutim, on nikako ne može objasniti porast nezaposlenosti.

Odgovor, kada se radi o izravnim inozemnim ulaganjima, daje nam njihova struktura. Naime, u razdoblju od

1993. do 2002. godine 5,2 milijarde US dolara, ili gotovo 70 posto čine vlasnička ulaganja, odnosno ulaganja u dionice. Od toga iznosa 26,3 posto uloženo je u telekomunikacije, 3,3 posto u hotele i motele, 21,3 posto u financijski sektor (u 2002. godini 64 posto ukupnih ulaganja), 14 posto u farmaceutsku industriju, 5 posto u proizvodnju cementa, 3 posto u vađenje nafte i zemnog plina, te 26,8 posto u ostale sektore. Nadalje, od 1,4 milijarde dolara izravnih inozemnih ulaganja u 2001. godini, približno 740 milijuna činila su vlasnička ulaganja iz kojih su isključeni zadržana dobit ulagača i vlastita ulaganja, poput dužničkih izravnih ulaganja (HNB, 2002., 61-62).

Kad bismo zaključivali samo na temelju rezultata u Tablici 1., mogli bismo zaključiti da izravna inozemna ulaganja ne samo da nisu značajna za gospodarski rast ili da je njihov učinak na domaću zaposlenost irelevantan (Graham, Krugman, 1989., 62), već da su izravna strana ulaganja negativno korelirana sa zaposlenošću jer upravo od 1996. godine, kada i započinju značajnija inozemna ulaganja, dolazi do naglog porasta stope nezaposlenosti. Zaključak bi bio još porazniji kad bismo uzeli podatke za razdoblje 1990.-2002. u kojem je uz priljev iz inozemstva od preko 20 milijardi US dolara (porast inozemnog duga i inozemna izravna ulaganja) smanjen BDP za 2,4 milijarde US dolara (gotovo 10 postotni pad), zaposlenost smanjena s 1,6 na 1,3 milijuna, a nezaposlenost povećana sa 161 na 390 tisuća. Ova teza bi se mogla tim prije braniti ako znamo da su se mnoga poduzeća prije privatizacije morala restrukturirati, odnosno otpustiti višak radnika, te da su u nemalom broju slučajeva novi vlasnici otpustili dio radnika uz otpremninu.

Na irelevantan učinak inozemnih izravnih investicija na domaću zaposlenost upućuju brojne analize. Tako se, primjerice, u jednoj analizi (Seyf, 2000.) na osnovu uzorka 401 poduzeća u četiri zemlje EU (Francuska, Njemačka, Španjolska, Velika Britanija) u 1994. godini, zaključuje da se prosječno za svaku milijardu britanskih funta u tim zemljama moglo kreirati 9.171 radno mjesto (najmanje u Francuskoj - 6.344, najviše u Njemačkoj - 27.927). Sličnom analizom hrvatskih poduzeća mogli bismo vjerojatno utvrditi koliko svaka milijarda US dolara inozemnih izravnih investicija pridonosi zatvaranju radnih mjesta. Mencinger (2002.) tvrdi da se empirijski može pokazati da su one tranzicijske zemlje koje su manje prodale svoju imovinu imale veći privredni rast, na temelju čega zaključuje da strane investicije smanjuju rast jer ostvaruju strukturu potrošnje koja teži povećanju uvoza i smanjenju zaposleno-

sti. Pored toga, inozemnim izravnim ulaganjima, koja se često vezuju uz multinacionalne kompanije, prekidaju se lanci koji su postojali u pojedinoj privredi. Ako bismo u Hrvatskoj tražili konkretan primjer za ovu tvrdnju mogli bismo uzeti primjer “Nikole Tesle”, koji je smanjio broj zaposlenih s 3.317 u 1994. na 1.153 u 2001. godini.¹ Bez posla nisu ostali samo zaposlenici “Tesle”, već i brojni kooperanti.

Nadalje, *upitan je i učinak mnogo hvaljenih greenfield investicija ukoliko one ulaze u djelatnosti koje već postoje u Hrvatskoj.* Naime, kako je hrvatske tržište maleno, dosta se sigurno može pretpostaviti da će strani kapital svojom snagom i konkurentnošću istisnuti domaće poduzeće, a njegovi radnici ostati bez posla. Tako broj novoza-poslenih temeljem *greenfield* investicija može biti približan broju onih koji su ostali bez posla zbog nje, a u pravilu je manji zbog nove kombinacije faktora (odnos kapitala i rada). Najjači argument koji se koristi u prilog izravnim inozemnim ulaganjima je prijenos tehnologije, rast proizvodnosti i povećanje međunarodne konkurentnosti domaće privrede. Međutim, postavlja se pitanje kakvu korist od toga ima domaće stanovništvo, ako se rast proizvodnosti i međunarodne konkurentnosti događa uz otprilike istu ukupnu proizvodnju i manji broj zaposlenih. Rezultat može biti samo pad životnog standarda, koji će biti tim veći što se poveća međunarodna konkurentnost i izvoz, jer će se pri istoj ukupnoj proizvodnji smanjiti dohodak raspoređen za raspodjelu.

Ako bismo željeli izvući osnovni zaključak na temelju ove kratke analize, onda on svakako ne bi bio da su inozemna ulaganja nepoželjna u Hrvatskoj, ma kako to čudno zvučalo. Naprotiv, samo trebamo biti svjesni da nam strani kapital ne može riješiti razvojne probleme. Njegov je osnovni cilj profit, najčešće u što kraćem roku, s kojim se rast proizvodnje i zaposlenosti ne moraju nužno poklopiti. Veći profit moguće je stranom kapitalu ostvariti i uz nižu proizvodnju ukoliko se zaposlenost (troškovi rada) brže smanjuju (porast produktivnosti), te zamjenom domaćeg reprodukcijanskog materijala uvoznim (po mogućnosti vlastitim iz matičnog poduzeća), koji je jeftiniji. U crnoj varijanti strani investitor može zaključiti da mu se proizvodnja u Hrvatskoj ne isplati, te da će mu poduzeće u Hrvatskoj služiti samo za plasman roba na hrvatsko tržište ili će ga kao konkurentsko zatvoriti.

OSNOVNI UZROCI NEGATIVNIH KRETANJA U HRVATSKOM GOSPODARSTVU

Zašto Hrvatska pored visokog vanjskog i unutarnjeg duga i visokih inozemnih izravnih ulaganja nije ostvarila značajnije stope rasta proizvodnje i zaposlenosti? Opći odgovor na prethodno postavljeno pitanje bio bi zato što su kreditna sredstva otišla u javnu i osobnu potrošnju, a ne u investicije, dakle u razvoj, dok su inozemne izravne investicije otišle u kupnju visokoprofitabilnih hrvatskih poduzeća, a ne u nove investicije. Još jednostavniji odgovor bio bi zato što trošimo više nego što stvaramo, odnosno da je naša potrošnja podešena na oko 25 milijardi US dolara, što je otprilike BDP Hrvatske iz 80-ih godina, a da u proteklih 13 godina, sve do 2002. godine, BDP nije dosegao 20 milijardi US dolara. *Međutim, tu se postavlja pitanje zašto je Hrvatska tek u 2002. godini dosegla svega oko 90 posto BDP-a iz 1990. godine.* Odgovoriti da je to rezultat naslijeđa i procesa tranzicije niti je dovoljno niti nešto posebno objašnjava. Po nama su temeljni uzroci negativnih tendencija u hrvatskom gospodarstvu sljedeći činitelji i procesi.

Prvo, naslijeđe bivšeg sustava. Loša struktura hrvatskog gospodarstva te kombinacija restriktivne monetarne politike, koja se prvenstveno ogledala u rastu kamatnih stopa, i rasta fiskalnog (poreznog) opterećenja poduzeća (zbog kojeg su poduzeća bila prisiljena uzimati kredite), već u 80-im godinama prošlog stoljeća dovodi do pogoršanja ekonomskog položaja privrede. Ovo pogoršanje očitalo se prije svega u smanjenju sredstava kojima privreda samostalno raspolaže (neto dohodak), te s tim povezano slabljenje njezine akumulativne sposobnosti te povećanje stupnja zaduženosti i kreditne ovisnosti, pa se već tada postavljalo pitanje održavanja tekuće proizvodnje. Gubitci u privredi rasli su iz godine u godinu pa se tako njihov udio u dohotku povećao s 1,8 posto u 1980. godini na 8,1 posto u 1998. godini. *Drugo, smjena menadžera* provedena početkom 90-ih ostavila je do danas nepopunjenu prazninu (usp. Družić, 2001.). *Treće, rat i ratna razaranja.* U nametnutom ratu za neovisnost Hrvatska je, uz nemjerljiva ljudska stradanja, pretrpjela velike izravne štete izazvane ratom, odnosno okupacijom, kao i troškovima koji su posljedica rata, a koji se ukupno procjenjuju na iznos od 236,4 milijarde kuna, odnosno 65,3 milijarde nekadašnjih njemačkih maraka, odnosno 37,1 milijardu US dolara.

Četvrto, Hrvatska nije imala formirano nacionalno gospodarstvo, a nema ga ni danas. Tzv. reprodukcijske cjeline postojale su na razini jugoslavenskog gospodarstva,

što je s jedne strane, početkom ratnih sukoba, dovelo u pitanje poslovanje dijela hrvatskih poduzeća, a s druge strane otežavalo jasno formuliranje ciljeva i interesa. *Peto, proces pretvorbe i privatizacije.* Osnovna teza s kojom se prišlo privatizaciji jest da je privatno vlasništvo efikasnije od državnog, odnosno društvenog, pa će po logici stvari samom privatizacijom biti riješen problem niske efikasnosti hrvatskog gospodarstva. Ovako postavljen proces pretvorbe i privatizacije učinio je ostale ciljeve, kao što su ulaganje u modernizaciju proizvodnje, zadržavanje postojeće zaposlenosti i njezino povećanje, razvojni planovi poduzeća i tome sl., koji su trebali biti najvažniji uvjet kupovine, sekundarnima. Tako je privatizacija postala sama sebi svrhom, a kod kupaca nitko nije provjeravao njihove osobne sposobnosti i financijske mogućnosti da plate kupovinu legalno stečenim sredstvima, održe i razviju poduzeće. Time je otvoren jedan nakaradni proces koji je doveo do neviđene pljačke na ovim prostorima.

Šesto, za sanaciju banaka stvorena je glavnica javnog duga od 5,5 milijardi US dolara, a njihovom prodajom stranom kapitalu ostvaren je prihod od 3,9 milijardi kuna. Od 46 banaka koje su poslovale u 2002. godini, njih 90,1% prešlo je pod kontrolu stranaca. Ukupni troškovi sanacije bankarskog sustava, kada se pribroje troškovi kamata i stalnog reprogramiranja stvorenog unutarnjeg i vanjskog duga, bit će vjerojatno dvostruko veći. Nije li bilo pametnije sanirati poduzeća, taj osnovni privredni subjekt na kojemu počiva sveukupno gospodarstvo, i vratiti mu prekomjerno uzeta sredstva te na taj način i neizravno sanirati banke, nego krenuti obratnom logikom?

Sedmo, makroekonomska politika, posebice njezin "kamen temeljac" tečajna politika, dovela je uslijed dugotrajne primjene apreciranog tečaja kune do nekontroliranog uvoza i uništenja velikog dijela prerađivačke industrije, te do visoke nezaposlenosti. *Osmo, mirovinska reforma* za državu odnosno porezne obveznike predstavlja trošak od oko 8 milijardi eura u idućih 15 godina, s tim da u međuvremenu ne rješava pitanje tekućih isplata mirovina. Moguće je, zavisno od rezultata poslovanja mirovinskih fondova, da i teret isplata mirovina iz drugog stupa padne na državu (porezne obveznike) s obzirom da je ona jamac. Nije li se mirovinska reforma mogla provesti, uz daleko manje troškove za državu, odnosno porezne obveznike i sadašnje i buduće umirovljenike, kroz postojeću HZMO? Uvjeren sam da je to bilo, i još uvijek jest, moguće da se umjesto prodaje najkvalitetnijih dionica (ranije Večernjeg lista, u 2001. godini dionica Plive), stvorio kvalitetan investicijski fond dodjelom, primjerice, 30 posto dionica HEP-a,

INE, Croatia osiguranja itd., iz čije bi se dobiti onda namirivao dio isplata za mirovinu.

Ako bi među navedenim trebalo izdvojiti glavni uzrok negativnih tendencija u hrvatskom gospodarstvu, onda je to svakako makroekonomska politika koja igra ključnu ulogu u tome hoće li se kapital koristiti produktivno (za povećanje proizvodnje i zaposlenosti) ili za ostale vidove potrošnje. Osnovna zadaća ekonomske politike je da stvori makroekonomsko okruženje u kojem se isplatiti raditi i proizvoditi i u kojem se kapital, kako domaći, tako i strani, koristi za povećanje proizvodnje i zaposlenosti (investicija), a ne za financiranje privatizacije i potrošnje (deficita platne bilance i proračuna). Hrvatska do danas nije obavila uspješno tu zadaću ekonomske politike.

UTJECAJ EKONOMSKE POLITIKE NA SEKTOR PODUZEĆA U RAZDOBLJU OD 1994. DO 2003. GODINE

Središnje pitanje hrvatskog gospodarstva, koje je ekonomska politika potpuno zanemarila u proteklih 10 godina, *jest pitanje ekonomskog položaja poduzeća*, tog osnovnog privrednog subjekta na kojem počiva ukupno gospodarstvo. O njemu svjedoče raspoloživi rezultati fiskalne i ukupne makroekonomske politike na razini poslovanja poduzetničkog sektora.

Prije prelaska na samu analizu potrebne su dvije napomene. Podatci za 2001. godinu nisu usporedivi zbog ukinuća zaštitne kamate. Zatim, na ukupne rezultate značajno su utjecali i masovni stečajevi i likvidacije. Podatke za 2002. i 2003. godinu dajemo samo kao orijentacijske, jer je vidljivo da oni bitno odstupaju od prethodnih godina, pa je njihova vjerodostojnost više nego upitna. To je prije svega rezultat činjenice da podatci za 2002. godinu nisu rezultat obrade završnih računa poduzeća, već obrade statističkih obrazaca, koje su poduzetnici popunjavali prema svom nahodjenju i raspoloženju.

Tablica 3.
 Financijski rezultat poslovanja poduzeća (u milijunima kuna)

Elementi	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
Ukupni prihodi	186.971	205.488	231.920	279.900	267.555	275.301	305.150	343.231	392.243	451.948
Ukupni rashodi	189.042	209.542	235.642	279.050	270.552	279.587	303.027	337.395	378.256	440.959
Dobit prije oporezivanja	5.146	5.279	7.744	10.604	9.248	10.776	14.988	17.374	25.639	23.315
Gubitak prije oporezivanja	7.216	9.333	11.466	9.754	12.245	15.062	12.865	11.538	11.652	12.326
Porez na dobit	1.083	1.081	1.539	2.327	2.443	2.435	2.959	2.603	3.222	3.331
Dobit tekućeg razdoblja	4.072	4.213	6.213	8.290	6.824	8.364	12.046	14.771	22.423	19.994
Gubitak tekućeg razdoblja	7.225	9.348	11.474	9.767	12.264	15.085	12.884	11.552	11.658	12.336
Financijski rezultat (dobit minus gubitak)	-3.153	-5.135	-5.261	-1.477	-5.440	-6.721	-838	3.219	10.765	7.658

Izvor: Zavod za platni promet, Informacije o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika, Zagreb, lipanj 1995., lipanj 1997., srpanj 1998., lipanj 1999., lipanj 2000., lipanj 2001. i FINA, Zagreb, lipanj 2002., 2003. godine i lipanj 2004.

Podatci u tablici 3. pokazuju da je u razdoblju od 1994. do 2000. godine finansijski rezultat poslovanja negativan, a da u 1997. i 2000. godini dolazi do poboljšanja. Tako su u 1997. godini ukupni prihodi veći od ukupnih rashoda. Podsjetimo da su 1996. i 1997. godine smanjivani udjeli poreza u BDP-u, posebno izraženi u 1997. godini, kada prvi put u promatranom razdoblju dolazi i do smanjenja udjela prihoda opće države u BDP-u. Kada govorimo o ukupnom prihodu u 1997. godini, treba istaknuti da se on obračunava prema fakturiranoj, a ne naplaćenju realizaciji, te da je strah od PDV-a doveo do ekstremno visokog porasta uvoza u prosincu 1997., a slijedom iste logike i fakturiranja onog što bi u normalnim okolnostima bilo preneseno u 1998. godinu. Stoga ukupni prihod u 1998. godini bilježi pad, a pod utjecajem uvođenja PDV-a i značajnog povećanja udjela poreznih prihoda u BDP-u naglo se povećava negativan finansijski rezultat poslovanja, s -1,48 milijardi kuna u 1997. na -5,8 milijardi kuna u 1998. godini.

Kumulirani negativni finansijski rezultat poslovanja u razdoblju od 1994. do 2000. godine iznosi 28 milijardi kuna. Koliki je utjecaj na rezultate poslovanja u 2001. godini imalo ukinuće zaštitne kamate, možemo ilustrirati podacima da bi bez nje osnovica poreza na dobit bila 18,8 milijardi kuna u 2000., 15 milijardi u 1999., 12,9 milijardi u 1998. i 13,2 milijarde kuna u 1997. godini (Spajić, 2002., 360). Ovako korigiranom osnovicom poreza na dobit poduzeća bi u 1997. i 2000. godini umjesto gubitaka iskazala pozitivan finansijski rezultat. Izravan utjecaj fiskalne i monetarne politike na poduzetnički sektor, odnosno razmjere odljeva novca iz trgovačkih društava u državni proračun i bankarski sustav prikazan je u tablici 4.

Tablica 4.

Odabrani pokazatelji iz statističkih izvještaja za sve poduzetnike (u milijardama kuna)

	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
1. izdvajanja za proračun	10,3	12,4	14,7	17,4	18,8	18,6	19,4	19,4	22,2	24,7
1.1. porezi i doprinosi na plaće	9,2	11,3	13,2	15,1	16,4	16,2	16,4	16,8	19,0	21,4
1.2. porez na dobit	1,1	1,1	1,5	2,3	2,4	2,4	3,0	2,6	3,2	3,3
2. izdvajanja za kamate	7,7	5,8	6,7	7,5	8,1	12,5	10,8	10,6	7,0	7,2
3. godišnji iznos amortizacije	12,4	12,7	12,0	14,1	15,4	15,9	16,6	22,3	21,0	24,4
4. gubitak	3,2	5,1	5,3	1,5	5,4	6,7	0,8	-	-	-
5. neto akumulacije (3-4)	9,2	7,4	6,7	12,6	10,0	9,2	15,8	22,3	21,0	24,4
6. investicije u osnovna sredstva ¹	...	...	...	...	...	20,2	16,4	17,9	35,4	49,3

¹ Obrade za razdoblje 1994.-1998. ne sadrže podatke o investicijama.

Izvor: Isti kao u tablici 3.

U razdoblju od 1994. do 1999. izdvajanja za proračun temeljem poreza i doprinosa na plaće i iz plaća te poreza na dobit porasla su za čak 80,5%, nakon čega do-

lazi do smirivanja u 2000. i 2001. godini. Na iznimno visok porast poreza i doprinosa na plaće i iz plaća utjecao je, osim veoma visokih stopa, veliki porast nominalnih plaća u razdoblju od 1994. do 1998.² U 2002. i 2003. godini ova izdvajanja ponovno značajno rastu, pa je ukupno povećanje za razdoblje 1994.–2003. iznosilo 139,8%. Odljev novca po osnovi kamata iznosio je nevjerojatnih 83,9 milijardi kuna u razdoblju od 1994. do 2003. godine. Iz podataka u tablici 5. vidljivo je da su kamate na depozite poduzeća u Hrvatskoj u lipnju 2004. godine bile dvostruko niže od onih u Europskoj uniji, dok su kamate na kratkoročne i dugoročne kredite bile za više od 50 posto veće.

<i>Vrste kamata</i>	<i>EU</i>	<i>Hrvatska</i>
Na depozite poduzeća po viđenju u eurima	0,67	0,28
Na kratkoročne kredite poduzećima	3,96	6,86 ¹
Na dugoročne kredite poduzećima	4,08	6,19 ¹
Na minuse građana po tekućem računu	9,56	18–24
Na stambene kredite	4,81	6,02

¹ S valutnom klauzulom.

Izvor: European Central Bank, <http://www.ecb.int/press>, June 2004. i Hrvatska narodna banka, Zagreb, Bilten br. 96, kolovoz 2004.

Tablica 5.
 Kamate u EU i Hrvatskoj u lipnju 2004.

Kako su prosječne godišnje kamate hrvatskih banaka u cjelokupnom promatranom razdoblju bile dva do tri puta veće od prosječnih godišnjih kamata u zemljama OECD-a,³ možemo reći da je iz trgovačkih društva izvučeno između 42 i 55 milijardi kuna više od iznosa koji bi na ime kamata naplatile banke u razvijenim zemljama. Ovaj iznos svakako bi trebalo pribrojiti troškovima sanacije banaka, odnosno troškovima tranzicije i izvršene pljačke u procesu pretvorbe i privatizacije. Često opravdanje banaka da su kamate visoke zbog visokog rizika, pored načelnog pitanja jesu li kamate posljedica ili uzrok rizika, otpadaju kada se vidi da su kamate na minuse po tekućim računima građana u Hrvatskoj više nego dvostruko veće od onih u EU, premda je tu rizik naplate malen. Za ilustraciju koliki teret čine kamate kreditno ovisnom sektoru poduzeća, recimo da je u 1999. godini njihov udio u amortizaciji iznosio 78,6 posto, investicijama u osnovna sredstva 61,9 posto, te da je njihov iznos premašio neto akumulaciju (amortizacija – gubitak), za 3,3 milijarde kuna (za 35,5 posto).

Zbog stalno iskazanoga gubitka do 2001. godine, sredstva koja su ostajala poduzećima (neto akumulacija) bila su znatno niža od iznosa amortizacije. Nažalost, ma-

njak vlastitih sredstava poduzeća nisu mogla namiriti uzimanjem kredita, zbog već spomenute restriktivne monetarne politike, visokih kamatnih stopa i problema u funkcioniranju bankarskoga sustava, pa je iznos investicija u osnovna sredstva u većini godina niži od godišnjeg iznosa amortizacije, odnosno niži od puke reprodukcije. *Posljedica ovoga procesa "jedenja" supstance jest izmjena strukture imovine poduzeća u nekoliko posljednjih godina. Naime, u razdoblju od 1996. do 2003. godine povećava se udio kratkotrajne, a smanjuje udio dugotrajne imovine u ukupnoj imovini.*

Tablica 6.
 Imovina poduzetnika iz
 privrede u razdoblju od 1996.
 do 2003. godine (u milijunima
 kuna)

Imovina	31.12.96.	31.12.97.	31.12.98.	31.12.99.	31.12.00.	31.12.01.	31.12.02.	31.12.03.	Vrste imovine prema obrascu GFI-POD za 2002. godinu
<i>1. Dugotrajna imovina</i>	223.233	241.488	253.909	257.674	266.120	362.749	383.289	423.134	<i>Dugotrajna imovina</i>
1.1. nematerijalna imovina	3.937	4.347	6.706	7.348	6.024	8.150	8.928	11.466	nematerijalna imovina
1.2. materijalna imovina	185.488	195.447	203.583	207.640	217.501	309.025	26.487	29.399	prirodna bogatstva
1.3. financijska imovina	30.422	36.616	38.504	37.851	37.780	40.123	278.425	301.441	materijalna imovina
1.4. potraživanja	3.386	5.078	5.116	4.835	4.815	5.451	69.449	80.828	financijska imovina
<i>2. Kratkotrajna imovina</i>	99.977	125.157	135.391	139.003	145.251	154.261	177.353	205.957	<i>Kratkotrajna imovina</i>
2.1. zalihe	32.318	36.215	38.787	39.712	40.818	42.423	47.631	53.024	zalihe
2.2. potraživanja	50.763	67.207	75.571	76.222	77.151	77.374	113.207	133.703	financijska imovina
2.3. financijska imovina	10.541	13.305	13.465	15.112	16.436	21.430	16.514	19.230	novac
2.4. novac na računu i blagajni	6.355	8.430	7.568	7.957	10.846	13.034	3.519	4.734	vremenska razgraničenja
<i>3. Ostalo</i>	5.927	8.847	11.599	16.481	15.665	19.386	17.046	22.032	gubitak iznad visine kapitala
<i>Ukupno (1+2+3)</i>	329.137	375.492	400.899	413.158	427.036	536.396	581.206	655.857	<i>Ukupno</i>

Izvor: Isti kao u tablici 3.

U tablici 6. dano je stanje imovine gospodarskih subjekata u razdoblju od 1996. do 2003. Vidi se da kratkotrajna imovina bilježi intenzivan rast, a posebno se nepovoljnim može ocijeniti porast kratkotrajnih potraživanja, čiji je udio u ukupnoj imovini poduzetnika iznosio 18,4 posto na kraju 1999. godine, odnosno 20,4 posto na kraju 2003., ako je vjerovati ovom podatku. Prosječno vrijeme naplate kratkotrajnih potraživanja, računajući u odnosu prema ukupnom prihodu, povećalo se sa 79 dana u 1996. godini na 88 dana u 1997. godini, na 102 dana u 1998., u 1999. smanjilo se na 96 dana, u 2000. na 91, u 2001. na 83 dana, da bi u 2002. godini ponovno došlo do povećanja na 91 dan.

U strukturi dugotrajne imovine zabrinjava visok udio stalnih i financijskih ulaganja, kao i visok stupanj otpisanosti postrojenja i opreme. Naime, iz podataka u tablici 7. vidi se neprimjeren odnos između financijskih ulaganja i investicija u osnovne fondove. Takva kretanja možemo smatrati izravnom posljedicom procesa privatizacije, ali i ukupne makroekonomske politike, koji su doveli do toga

da se sredstva ulažu u dionice i uloge drugih poduzeća, a ne u rekonstrukciju i modernizaciju proizvodnje. Osim što su financijska ulaganja prevelika u odnosu na uvjete poslovanja poduzetničkog sektora i iznos investicija, ona su, moramo naglasiti, i veoma sumnjiva u pogledu vrijednosti, jer se, najčešće, radi o knjigovodstvenoj, odnosno nominalnoj vrijednosti dionica i uloga u drugim poduzećima, a ne stvarnoj tržišnoj vrijednosti. Kao takva, ona su redovito nepovratna i ne donose nikakvu dobit. Na taj su način izvučena izvan optjecaja veoma velika sredstva poduzeća, a u težim slučajevima učinjeno je i dodatno zaduživanje. Ako se može vjerovati podacima u 2003. godini, stalna i financijska ulaganja premašila su za 4 posto nabavnu vrijednost postrojenja i opreme, a za gotovo 3 puta njihovu sadašnju vrijednost! Investicije niže od razine amortizacije dovele su, među ostalim, do 75-postotnog stupnja otpisanosti postrojenja i opreme u 2001. godini, odnosno do veoma niskog stupnja proizvodne sposobnosti hrvatskoga gospodarstva.

Tablica 7. lijepo ilustrira svu nesuvislost podataka za 2002. i 2003. godinu, jer vidimo da stalna i financijska ulaganja rastu u 2002. za nemogućih 73,1 milijardu kuna u odnosu na 2001. godinu, a u 2003. godini za daljnjih 40,2 milijarde kuna. Slično je i s investicijama koje se udvostručuju. Inače, prvotni podatak koji smo dobili od FINE govorio je da su investicije u 2002. godini iznosile 103,2 milijarde kuna (58,5 posto BDP-a), što je onda na upit o točnosti ispravljeno na još uvijek veoma velikih 35,4 milijarde kuna.

Tablica 7.
 Financijska ulaganja i vrijednosti postrojenja i opreme (u milijardama kuna)

	31.12.97.	31.12.98.	31.12.99.	31.12.00.	31.12.01.	31.12.02.	31.12.03.
1. stalna i dugoročna financijska ulaganja	36,6	38,5	37,9	37,8	40,1	113,2	153,4
2. nabavna vrijednost postrojenja i opreme	112,2	115,9	138,0	148,1	134,3	133,1	147,5
3. ispravak vrijednosti postrojenja i opreme	82,6	82,8	94,6	99,4	101,1	87,5	94,7
4. sadašnja vrijednost postrojenja i opreme	29,6	33,1	43,4	48,7	33,2	45,6	52,8
5. ukupne investicije u osnovna sredstva	...	...	20,2	16,4	17,9	35,4	49,3
6. dio investicija u ukupnim financijskim ulaganjima u %	...	...	53,3	43,4	44,6	31,3	32,1

Izvor: Isti kao u tablici 3.

Promjene u veličini i strukturi imovine odrazile su se i na veličinu i strukturu izvora sredstava, pa se tako smanjuju kapital i rezerve, kao najkvalitetniji oblik vlastitih izvora, a ubrzano rastu kratkoročne obveze, koje time značajno povećavaju svoj udio. Već prije narušeni odnosi između kapitala i imovine te potraživanja i obveza, karakteristični su za cijelo promatrano razdoblje (tablica 8.).

Tablica 8.

Kapital i obveze poduzetnika iz privrede u razdoblju od 1996. do 2000. godine (u milijunima kuna)

Kapital i obveze	31.12.96.	31.12.97.	31.12.98.	31.12.99.	31.12.00.	31.12.01.	31.12.02.	31.12.03.	Vrste kapitala i obveza prema obrascu GFI-POD za 2002. godinu
1. kapital i rezerve	197.572	202.759	205.376	200.331	204.058	298.974	296.873	321.698	kapital i rezerve
2. dugoročna rezerviranja za rizike	2.915	3.648	3.430	3.028	4.244	4.075			
3. dugoročne obveze	27.121	41.870	51.031	58.895	64.990	72.656	104.343	130.220	dugoročne obveze
4. kratkoročne obveze	96.609	120.958	134.147	141.226	143.067	148.284	164.313	185.787	kratkoročne obveze
5. ostalo	4.920	6.257	6.915	9.678	10.677	12.407	15.677	18.152	vremenska razgraničenja
<i>Ukupno</i>	329.137	375.492	400.899	413.158	427.036	536.396	581.206	655.857	<i>Ukupno</i>

Izvor: isti kao u tablici 3.

Tablica 9.

Neki pokazatelji financijske stabilnosti, zaduženosti i likvidnosti gospodarstva Hrvatske

Kapital i rezerve su zajedno s dugoročnim obvezama pokrivali dugotrajnu imovinu, ali nisu dostajali za financiranje zaliha kao oblika trajnije vezanih obrtnih sredstava, dok novčana sredstva i kratkotrajna potraživanja nisu bila dovoljna za pokriće kratkoročnih obveza. **Možemo stoga zaključiti da na razini privrede ne postoji globalna ravnoteža, odnosno financijska stabilnost koja se odražava na likvidnost i solventnost.**⁴ Ta je tvrdnja još utemeljenija ako analiziramo podatke iz tablice 9.

Pokazatelji	31.12.97.	31.12.98.	31.12.99.	31.12.00.	31.12.01.	31.12.02.	31.12.03.
1. stupanj samofinanciranja (u %)¹	56,0	52,4	50,1	49,2	57,3	51,1	50,8
2. koeficijent financijske stabilnosti²	0,883	0,876	0,882	0,890	0,917	0,931	0,949
3. faktor zaduženosti (broj godina)³	7,0	8,3	8,3	7,3	6,0	6,2	7,1
4. koeficijent opće likvidnosti⁴	1,04	1,01	0,99	1,02	1,04	1,08	1,11
5. koeficijent ubrzane likvidnosti⁵	0,74	0,72	0,70	0,73	0,75	0,79	0,82
6. koeficijent obrtaja ukupnih sredstava	0,745	0,667	0,666	0,715	0,640	0,675	0,689
7. koeficijent obrtaja obrtnih sredstava	2,2	1,98	1,98	2,10	2,22	2,21	2,19
8. dani naplate potraživanja	88	102	96	91	83	91	91

¹ Odnos kapitala s rezervama prema vrijednosti bilance umanjene za gubitak iznad kapitala;

² Odnos kapitala i rezervi s dugoročnim obvezama prema stalnoj imovini uvećanoj za zalihe; ³ Ukupne obveze prema dobiti s obračunatom amortizacijom;

⁴ Kratkotrajna imovina prema kratkoročnim obvezama;

⁵ Kratkotrajna imovina umanjena za zalihe prema kratkoročnim obvezama.

Izvor: Isti kao u tablici 3.

Iz podataka u tablici 9. vidimo da se stupanj samofinanciranja smanjuje i da se povećava kreditna ovisnost poduzeća do 2000. godine, dok u 2001. godini dolazi do poboljšanja, a potom u 2002. i 2003. godini ponovno do pada. Nadalje, i pored određenog poboljšanja koeficijenta financijske stabilnosti, pokrivenost stalne imovine uvećane za zalihe kapitalom i rezervama bila je u promatranom razdoblju u prosjeku oko 90 posto. O razini zaduženosti hrvatskih poduzeća svjedoči faktor zaduženosti prema kojemu bi poduzećima, na temelju iskazane dobiti (gubitka)

i obračunate amortizacije u 1999. godini, trebalo 8,3 godine da namire svoje dugove, naravno uz uvjet da u međuvremenu ne povećavaju zaduženost. Od 1999. do 2002. godine primjetan je trend smanjivanja faktora zaduženosti i njegovo povećanje u 2003. godini.

Premda je koeficijent opće likvidnosti, koji čini odnos ukupne kratkoročne imovine prema kratkoročnim obvezama, veći od 1,0, ne znači da je likvidnost zadovoljavajuća. Puno realniji pokazatelj o stvarnoj likvidnosti hrvatskoga gospodarstva, s obzirom na brzinu unovčivosti, jest koeficijent ubrzane likvidnosti (kratkoročna imovina umanjena za zalihe prema kratkoročnim obvezama). *Prema podatcima u tablici 9. vidimo da je u 1997. godini 74 posto kratkoročnih obveza bilo pokriveno brže unovčivim obrtnim sredstvima, te da se u 1998. godini ta pokrivenost smanjila na 72 posto, a u 1999. godini na 70 posto, da bi u 2001. godini došla na razinu od 82 posto.* Naravno da ova kontinuirana negativna razlika između raspoloživih i potrebnih obrtnih sredstava dovodi s jedne strane do povećanja stupnja zaduženosti, dok s druge strane uzrokuje preveliki angažman sredstava u obrtnim sredstvima i onemogućuje investiranje u opremu i postrojenja. *Drugim riječima, osnovna preokupacija hrvatskih poduzeća jest održanje tekuće proizvodnje, a o razvoju i ne stignu razmišljati pritisnuti svakodnevnim problemima.*

Koeficijent obrtaja sredstava svjedoči ne samo o likvidnosti, već i o rentabilnosti poslovanja. Naime, učinkovitost poslovanja opada ako se sve veća sredstva rabe za postizanje istog rezultata poslovanja. Podatci u tablici 9. pokazuju da se koeficijent obrtaja ukupnih sredstava smanjio s 0,75 u 1997. na 0,67 u 1998. i 1999., te na 0,64 u 2001. godini. U 2002. i 2003. godini koeficijent obrtaja penje se na 0,68 i 0,69. To znači da hrvatsko gospodarstvo nije uspjelo niti jedanput, kao uostalom ni u prethodnim godinama, obrnuti ukupna sredstva. U 1998. i 1999. godini hrvatska poduzeća nisu više bila u stanju ni dva puta obrnuti obrtna sredstva.

Dio je odgovornosti za takva kretanja u pogledu likvidnosti i rentabilnosti poslovanja u 1998. godini i na načinu obračuna i naplate poreza na dodanu vrijednost, trošarina i poreza na dobit. U tablici 10. dani su podatci o obvezama poduzetnika za obračunati PDV, trošarine i dobit. Prvi podatak koji upada u oči jest veoma visok porast obveza za isporučenu robu i usluge prelaskom s poreza na promet na PDV u 1998. godini. Možemo kazati da je uvođenjem PDV-a, odnosno načinom njegova obračuna i naplate izvršen dodatni udar na likvidnost i rentabilnost poslovanja poduzeća. Naime, Zakonom o porezu na doda-

nu vrijednost propisano je obračunsko razdoblje (15 dana u 1998. godini, mjesec dana u 1999. godini) i uplata u roku od 10 dana od isteka obračunskog razdoblja. Takav način obračuna i naplate PDV-a imao je posebno negativne učinke početkom 1998. godine, dok još nije funkcionirao povrat pretporeza, jer je od poduzeća zahtijevao angažiranje velikih financijskih sredstava. Kako se PDV naplaćuje po fakturiranoj, a ne naplaćenoj realizaciji i kako je rok naplate kratkotrajnih potraživanja u 1998. godini bio 102 dana, poduzeća su beskamatno kreditirala državni proračun gotovo tri mjeseca, dok su istodobno na ta sredstva morala nerijetko plaćati kamatu bankama od 15 i više posto.

Tablica 10.
 Obveze poduzetnika po
 PDV-u, trošarinama i dobiti
 (u milijardama kuna)

	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.
1. obveze za obračunati porez na promet (PDV) u obavljenim isporukama dobara i usluga	9,7	11,9	48,2	49,4	51,9	57,9	67,6	80,1
2. obračunati pretporez u primljenim isporukama	-	-	39,3	40,9	43,1	49,8	60,2	72,1
3. obračunate obveze za posebne poreze (trošarine)	-	-	6,5	6,3	7,6	7,3	6,9	7,2
4. potraživanja za posebne poreze - povrat (trošarine)	-	-	0,1	0,01	0,0	0,0	0,0	0,0
5. porez na dobit	1,5	2,3	2,4	2,4	3,0	2,6	3,2	3,3

Izvor: Isti kao u tablici 3.

Slična je situacija i kod posebnih poreza (trošarine), gdje obveza plaćanja nastupa u roku 30 dana od dana isporuke. Iako broj obveznika posebnih poreza nije velik, jer su posebni porezi uvedeni na naftne derivate, duhanske prerađevine, pivo, bezalkoholna pića, alkohol, uvoz automobila, kavu i luksuzne proizvode, iznos tih poreznih obveza, od 6,5 milijardi kuna u 1998. godini i 7,3 milijarde kuna u 1999., sve je prije nego zanemariv. Ti su porezi osim nepovoljnoga financijskog učinka na proizvođače, zbog razlika između vremena naplate i dospijeca porezne obveze, negativno utjecali i na trgovinu na veliko i malo jer im je u troškove zaliha bio uključen i iznos posebnog poreza.

Način naplate poreza na dobit također negativno utječe na financijski položaj poduzeća; taj se porez plaća tijekom godine u obliku mjesečnih akontacija u visini dvanaestine porezne obveze u prethodnoj godini. Prva nepovoljnost za poduzeća proizlazi iz već spomenute razlike između fakturirane i naplaćene realizacije, odnosno naplata poreza dospijeva znatno prije od naplate dobiti. Druga nepovoljnost za financijski položaj poduzeća jest što su morala plaćati mjesečnu akontaciju na osnovi iskazane dobiti u prethodnoj godini bez obzira na to što u tekućoj mogu iskazivati gubitak.

Makroekonomska politika (prvenstveno tečajna, fiskalna i monetarna) utjecala je i na izmjenu strukture

hrvatskoga gospodarstva, u kojoj sve više na značenju gubi industrija, a dobivaju ostale djelatnosti, posebice trgovina. Naime, u situaciji nekonkurentnosti domaće proizvodnje na inozemnom, ali i domaćem tržištu, jedini sektor koji je mogao u početnom razdoblju plaćati kamate, ugraditi troškove poslovanja u cijene na domaćem tržištu i pri tome čak ostvariti profit, bila je trgovina temeljena na uvozu. No kako i trgovina tu robu mora nekome prodati, a kupaca je sve manje i sve nelikvidnijih, dolazi do neusklađenosti robnih i kupovnih fondova te prijenosa nelikvidnosti s ukupnoga gospodarstva na sektor trgovine i potom na bankarski sustav. Stoga ne treba čuditi da je u studenom 2000. na djelatnost trgovine otpadalo 42,8 posto (11,3 milijarde kuna) ukupno nepodmirenih naloga za plaćanje prijavljenih ZAP-u. Uslužni sektor je sljedeći koji je troškove mogao ugraditi u cijenu na domaćem tržištu. Međutim, takva zidanja cijena na domaćem tržištu učinila su upitnim mogućnost pokrića vanjskotrgovinskoga deficita prihodom od turizma jer smo strancima postali skupi, pogotovo s obzirom na kvalitetu pruženih usluga. *Zaključno, problemi strukturne i financijske neravnoteže dugoročno će opterećivati hrvatsko gospodarstvo. Pri tome mislimo na procese dezindustrijalizacije, dezinvestiranja, akumuliranja gubitaka i povećanja nelikvidnosti, kao i problem zapošljavanja i visoke inozemne zaduženosti.*

RAZVOJ PODUZETNIŠTVA U HRVATSKOJ U RAZDOBLJU OD 1990. DO 2003. GODINE

Prvi problem s kojim se susrećemo u analizi poduzetništva je sama definicija poduzetnika i poduzetništva. Na ovom mjestu ne bih želio podsjećati na sve poznate definicije poduzetništva,⁵ te razmatranja odnosa poduzetništvo – menadžment.⁶ S obzirom da ni teorijska analiza ne omogućava jasnu distinkciju između poduzetnika (poduzetništvo), vlasnika poduzeća i menadžera (menadžmenta), (Kovač, 1989., 2797–2816) u empirijskoj analizi ti problemi postaju još veći.

Analitička osnova, odnosno raspoloživi podatci određuju nam i način i dosege analize. Tako, iako je upitno je li privatno vlasništvo ekonomska infrastruktura poduzetništva,⁷ raspoloživi podatci nam omogućuju upravo analizu razvoja poduzetništva s aspekta promjene vlasničke strukture. Nadalje, iako je teoretski jasno da individualno poduzetništvo u sebi objedinjuje vlasničku, poduzetničku i upravljačku funkciju, a menadžersko poduzetništvo,⁸ poduzetničku i upravljačku funkciju, podatci koje nam daje službena statistika ne omogućuju nam takvo razlikovanje

(F. Bahtijarević-Šiber, 1989., 2855-2872). Poseban je problem kako definirati direktore državnih (javnih) poduzeća, jesu li oni poduzetnici ili samo državni namještenici? Nedvojbeno je da među direktorima javnih poduzeća ima velik broj onih koji svojim inovativnim ponašanjem razvijaju poduzeća i jačaju njihovu konkurentnu sposobnost (slično kao i u bivšem društvenom vlasništvu). Ali još relativno nejasan odnos između menadžera, vlasnika i zaposlenih, te često biranje menadžerske strukture prema političkoj podobnosti stavlja tu kategoriju pod upitnik. (Radošević, 1992., 47)

Ovim smo nabrojali samo neke od problema s kojima se susrećemo pri analizi razvoja poduzetništva samo s aspekta vlasničke strukture. Iz podataka prezentiranih u tablici 11., u kojima je prikazana struktura poduzeća (poduzetnika) prema oblicima vlasništva, vidljivo je da se ona bitno promijenila u razdoblju od 1990. do 1994. godine.

Tablica 11.
 Udio broja poduzeća u
 ukupnom broju u privredi
 prema oblicima vlasništva
 (u %)

Godina	Ukupna privreda	Oblici vlasništva			
		državno	privatno	mješovito	zadružno
1990.	100,0	33,5	62,5	1,4	2,6
1991.	100,0	21,8	74,0	2,1	2,1
1992.	100,0	12,9	83,4	2,3	1,4
1993.	100,0	5,2	90,5	3,3	1,0
1994.	100,0	2,1	94,2	3,1	0,6
2003.	100,0	1,2	96,5	1,6	0,7

Izvor: Zavod za platni promet, Zagreb, 1995., FINA, Zagreb, 2004.

Tako je *udio poduzetnika u privatnim poduzećima od 62,5 posto u 1990. godini porastao na dominantnih 94,2 posto u ukupnom broju poduzetnika (broju poduzeća) u 1994. godini i 96,5 posto u 2003. godini. Udio poduzetnika u državnim poduzećima drastično je smanjen s otprilike 1/3 u 1990. godini na svega 2,1 posto u 1994. i 1,2 posto u 2003. godini.* Pad udjela u ukupnom broju bilježe i poduzetnici u zadružnom vlasništvu (s 2,6% u 1990. na 0,6% u 1994. i 0,7% u 2003. godini), dok broj poduzetnika u poduzećima s mješovitim vlasništvom raste s 1,4% u 1990. na 3,1% u 1994., da bi u 2003. pao na 1,6%.

No sam broj poduzetnika, odnosno njihovih poduzeća, ništa nam ne govori o njihovoj ekonomskoj snazi. Dio odgovora daje nam tablica 12., u kojoj su dani podatci o udjelu broja zaposlenih u ukupnoj privredi po oblicima vlasništva za isto, promatrano, razdoblje.

Godina	Ukupna privreda	Oblici vlasništva			
		državno	privatno	mješovito	zadružno
1990.	100,0	97,6	1,7	0,2	0,5
1991.	100,0	94,1	4,4	0,8	0,7
1992.	100,0	83,9	10,6	4,6	0,9
1993.	100,0	44,2	25,0	28,6	2,2
1994.	100,0	27,6	37,3	33,6	1,5
2003.	100,0	18,1	62,8	18,7	0,4

Tablica 12.

Udio broja zaposlenih u
 ukupnoj privredi prema
 oblicima vlasništva (u %)

Izvor: Isti kao u tablici 11.

Očito je da nam podatci iz tablice 12. bitno mijenjaju sliku o snazi privatnog sektora u 1994. godini, koji s udjelom od 94,2 posto u ukupnom broju poduzeća zapošljava "samo" 37,3 posto ukupnog broja zaposlenih u privredi Hrvatske. S druge strane, poduzeća u državnom i mješovitom vlasništvu sa simboličnim udjelom u ukupnom broju poduzeća od 5,2% u 1994. godini zapošljavaju 61,2% od ukupnog broja zaposlenih u privredi Republike Hrvatske. Ti podatci potvrđuju nam samo dobro znanu činjenicu da su u procesu privatizacije do 1994. godine ušla samo mala i srednja poduzeća, dok su veliki sustavi postali ili državna (javna poduzeća) ili mješovita poduzeća.

S druge strane, novoosnovana privatna poduzeća veoma rijetko imaju veći broj zaposlenih. Tako, primjerice, prema podacima Zavoda za platni promet privatna poduzeća, koja su to od svog osnutka, imaju u prosjeku 3,1 zaposlenog. *U 2003. godini situacija se bitno mijenja. Privatni sektor zapošljava 62,8 posto od ukupnog broja zaposlenih. To je rezultat, kako procesa privatizacije većih poduzeća poslije 1994. godine, tako i procesa stečaja i likvidacije dijela državnih poduzeća ili njihova restrukturiranja (čitaj smanjenja broja zaposlenih).* Ipak, najveći doprinos rastu broja zaposlenih u privatnom sektoru dalo je povećanje prosječnog broja zaposlenih u privatnim poduzećima koja su to od svog osnutka, s već spomenutih 3,1 u 1994. na 6 u 2003. godini, odnosno na blizu polovine ukupnog broja zaposlenih (vidi tablicu 14).

Međutim, pravu sliku o ekonomskoj snazi pojedinih poduzetnika po oblicima vlasništva dobivamo ako analiziramo njihov financijski rezultat poslovanja, koji dajemo u tablici 13. Pored apsolutnih iznosa u tablici 13. dana je i struktura odnosno udio pojedinog oblika vlasništva u ukupnoj privredi.

Prema konsolidiranom konačnom financijskom rezultatu 1994. godine najefikasnije, odnosno jedino pozitivno, poslovali su poduzetnici u privatnim poduzećima s ostva-

Tablica 13.

Financijski rezultati poslovanja privrede u 1994. i 2003. godini prema oblicima vlasništva (u milijunima kuna, u %)

	Ukupna privreda		Udio pojedinog oblika vlasništva u ukupnoj privredi							
			državno		privatno		mješovito		zadružno	
	1994.	2003.	1994.	2003.	1994.	2003.	1994.	2003.	1994.	2003.
1. broj poduzeća	49.732 100,0	68.084 100,0	1.015 2,1	793 1,2	46.852 94,2	65.733 96,5	1.543 3,1	1.113 1,6	322 0,6	445 0,7
2. broj zaposlenih	777.910 100,0	796.896 100,0	214.325 27,6	144.177 18,1	290.128 37,3	500.804 62,8	261.585 33,6	148.776 18,7	11.872 1,5	3.139 0,4
3. ukupan prihod	186.971 100,0	451.948 100,0	47.117 25,2	62.776 13,9	85.356 45,7	317.820 70,3	51.537 27,5	69.650 15,4	2.961 1,6	1.702 0,4
4. ukupni rashodi	189.042 100,0	440.959 100,0	46.959 24,8	61.201 13,9	84.479 44,7	307.591 69,7	54.602 28,9	70.471 16,0	3.002 1,6	1.696 0,4
5. dobit tekuće godine	4.072 100,0	19.994 100,0	1.320 32,4	2.478 12,4	1.823 44,6	14.182 70,9	901 22,1	3.290 16,5	28 0,7	44 0,2
6. gubitak tekuće godine	7.225 100,0	12.336 100,0	1.546 21,3	1.055 8,5	1.502 20,8	6.721 54,5	4.105 56,9	4.516 36,6	72 1,0	44 0,4
7. konsolidirani konačni financijski rezultat (dobit minus gubitak)	-3.153	7.658	-226	1.423	+321	7.461	-3.204	-1.226	-44	0

Izvor: Isti kao u tablici 11.

renim pozitivnim financijskim rezultatom od 321 milijun kuna (tablica 13.). Pomalo iznenađuje da su najneefikasniji bili poduzetnici u poduzećima s mješovitim vlasništvom, kod kojih je koncentrirano preko 92 posto negativnog financijskog rezultata, dok su poduzetnici u poduzećima u državnom vlasništvu ostvarili znatno bolji financijski rezultat (iako još uvijek negativan). Ali tome se ne treba čuditi zna li se da su u postupak pretvorbe ušli neki od najvećih gubitaša hrvatske privrede, kao, primjerice, brodogradilišta, u kojima su uglavnom zaposleni kupovali dionice, dok su s druge strane neka najprofitabilnija monopolna poduzeća, kao, primjerice, HPT ostala u državnom vlasništvu. To je omogućilo da se u državnom sektoru gubitak tekuće godine uglavnom kompenzira ostvarenom dobiti. U cjelini gledajući, poslovanje privrede Hrvatske bilo je loše jer gubitci za 3 milijarde i 153 milijuna kuna nadmašuju dobit u 1994. godini. Svakako da je ovakav obim gubitka bitno narušavao poslovanje cjelokupne privrede i pogoršavao njenu likvidnost te dovodio do lančanog neizmirenja prispjelih obveza.

Ako zanemarimo već spomenutu vjerodostojnost podataka za 2003. godinu i njihovu usporedivost s 1994. godinom, možemo reći da su u 2003. godini, u cjelini, ostvareni znatno bolji rezultati, jer je dobit premašila gubitak za 7,7 milijardi kuna. Najbolji financijski rezultat ostvarila su privatna poduzeća s plusom od 7,5 milijardi kuna, slijede državna poduzeća s plusom od 1,4 milijardi kuna, zadružna su bila na nuli, a u mješovitima je ostvaren nega-

Tablica 14.

Gospodarstvo Hrvatske prema oblicima vlasništva u 2003. godini

Oblik vlasništva	Broj poduzetnika	Broj radnika	Ukupan	Vrijednost	Dobit nakon
			prihod	imovine	oporezivanja
u milijunima kuna					
1. U državnom vlasništvu	793	144.177	62.776	226.520	2.477
1.1. registrirani kao javno, komunalno i slična poduzeća	530	117.436	53.987	212.444	2.221
1.2. proces pretvorbe u tijeku	141	8.802	2.410	3.971	32
1.3. nije započela pretvorba	122	17.939	6.379	10.105	224
2. U privatnom vlasništvu	65.733	500.804	317.820	285.919	14.182
2.1. privatno od osnivanja	64.249	386.230	258.034	213.611	10.645
2.2. privatno nakon pretvorbe	1.484	114.574	59.786	72.308	3.537
3. U mješovitom vlasništvu	1.113	148.776	69.650	118.687	3.290
3.1. s više od 50% privatnog kapitala	696	102.268	51.477	81.057	2.563
3.2. s više od 50% državnog kapitala	417	46.508	18.172	37.630	727
4. U zadružnom vlasništvu	445	3.139	1.702	2.699	44
<i>Ukupno RH</i>	68.084	796.896	451.948	633.825	19.994

Izvor: Isti kao u tablici 11.

tivni financijski rezultat od 1,2 milijarde kuna. Najveću promjenu ostvario je državni sektor, koji je u razdoblju od 1994. do 2003. godine, uz smanjenje broja zaposlenih za 22,8 posto, povećao dobit za 87,7 posto i smanjio gubitak za 31,8 posto. *Iz detaljnije vlasničke strukture u tablici 14. vidimo da su u 2003. godini dominantna poduzeća koja su privatna od svog osnutka. Ona čine 94,4 posto ukupnog broja poduzeća, zapošljavaju gotovo polovicu ukupnog broja radnika, ostvaruju 57 posto ukupnog prihoda gospodarstva, raspolažući s 33,7 posto imovine, što za rezultat ima činjenicu da njihova dobit nakon oporezivanja čini 53,2 posto ukupnog gospodarstva.*

IZMJENA STRUKTURE HRVATSKOGA GOSPODARSTVA NA PRIMJERU 400 NAJVEĆIH PODUZEĆA

Pored *promjene u vlasničkoj strukturi* i značaju poduzeća s obzirom na njihovu veličinu, u razdoblju od 1994. do 2003. *došlo je i do promjene u njihovoj djelatnosti, odnosno do promjene strukture hrvatskog gospodarstva. Ove promjene analizirat ćemo na primjeru 400 najvećih poduzeća.* O reprezentativnosti uzorka 400 najvećih poduzeća govore nam podatci u tablici 15. Prema njima je vidljivo da ovih 400 poduzeća u 2003. godini zapošljava 34 posto radnika, ostvaruju 24,3 posto ukupnog prihoda, raspolažu s 58,2 posto ukupne vrijednosti imovine hrvatskog gospodarstva i ostvaruju 51,5 posto ukupne dobiti

Tablica 15.
Četiri stotine (400) najvećih
prema oblicima vlasništva u
2003. godini

nakon oporezivanja. O stupnju koncentracije hrvatskog gospodarstva govori podatak da 400 najvećih čini samo 0,6 posto ukupnog broja hrvatskih poduzeća.

Oblik vlasništva	Broj poduzetnika	Broj radnika	Ukupan	Vrijednost	Dobit nakon
			prihod	imovine	oporezivanja
u milijunima kuna					
1. U državnom vlasništvu	44	99.912	51.874	200.374	2.028
1.1. registrirani kao javno, komunalno i slična poduzeća	34	86.442	46.336	193.504	1.847
1.2. proces pretvorbe u tijeku	2	2.977	913.856	1.353	0
1.3. nije započela pretvorba	8	10.493	4.624	5.516	181
2. U privatnom vlasništvu	272	87.360	114.318	92.770	5.865
2.1. privatno od osnivanja	192	48.151	78.509	54.809	3.422
2.2. privatno nakon pretvorbe	80	39.209	35.809	37.962	2.442
3. U mješovitom vlasništvu	84	83.558	51.602	75.587	2.414
3.1. s više od 50% privatnog kapitala	55	58.723	39.045	56.154	1.882
3.2. s više od 50% državnog kapitala	29	24.835	12.556	19.433	532
4. Ukupno 400	400	270.830	217.794	368.731	10.306
5. Udio u ukupnom gospodarstvu u %	0,6	34,0	24,3	58,2	51,5

Izvor: FINA, Zagreb i Privredni vjesnik, Zagreb, od 9. lipnja 2004.

Kao što je vidljivo iz podataka u tablici 15., najbrojnija su među 400 najvećih poduzeća upravo privatna poduzeća (68 posto), a među njima privatna poduzeća koja su to od svog osnutka. Značaj privatnih poduzeća koja su to od svog osnivanja još je vidljiviji iz podataka u tablici 16., prema kojima je primjetno da su jedino ona rastuća poduzeća. Naime, privatna poduzeća koja su to od svog osnivanja, povećaju svoj udio, među 400 najvećih, s 2,7 posto u 1994. na čak 48 posto u 2003. godini, u broju zaposlenih radnika s 1,3 posto na 17,8 posto, prema ukupnom prihodu s 1,3 posto na 36,1 posto, vrijednosti bilance s 0,6 na 14,9, a prema dobiti nakon oporezivanja s 0,7 posto u 1994. na 33,2 posto u 2003. godini.

Međutim, među 400 najvećih, kao uostalom i u cjelokupnom gospodarstvu, nije došlo samo do promjene u vlasničkoj strukturi i sve većem značaju privatnih poduzeća koja su to od svog osnivanja, već je došlo i do izmjenе gospodarske strukture, odnosno, do promjena osnovne djelatnosti hrvatskih poduzeća.

Iz podataka u tablici 17. vidljivo je *kontinuiran pad broja poduzeća koja se bave prerađivačkom industrijom.* Tako je broj poduzeća koja se bave prerađivačkom industrijom u 2003. godini bio manji za čak 33 posto od broja u 1994. godini. Kako prerađivačka industrija daje oko 95 posto hrvatskog robnog izvoza, ne treba čuditi da on već godinama stagnira na oko 4,5 milijarde US dolara.

Tablica 16.

Promjene u udjelu poduzetnika pojedinih oblika vlasništva među 400 najvećih (u %)

Oblik vlasništva	1994.					2003.				
	Broj poduzećnika	Broj radnika	Ukupni prihod	Vrijednost bilance	Dobit nakon oporezivanja	Broj poduzećnika	Broj radnika	Ukupni prihod	Vrijednost bilance	Dobit nakon oporezivanja
1. U državnom vlasništvu	25,5	41,8	44,2	68,9	55,3	11,0	36,9	23,8	54,3	19,7
1.1. registrirano kao javno, komunalno i slična poduzeća	8,5	31,0	33,9	62,5	48,0	8,5	31,9	21,3	52,4	17,9
1.2. proces pretvorbe u tijeku	13,8	8,0	5,5	4,4	6,3	0,5	1,1	0,4	0,4	-
1.3. nije započela pretvorba	3,2	2,8	4,8	2,0	1,0	2,0	3,9	2,1	1,5	1,8
2. U privatnom vlasništvu	28,2	17,9	18,4	9,0	15,9	68,0	32,3	52,5	25,2	56,9
2.1. privatno od osnivanja	2,7	1,3	1,3	0,6	0,7	48,0	17,8	36,1	14,9	33,2
2.2. privatno nakon pretvorbe	25,5	16,6	17,1	8,4	15,2	20,0	14,5	16,4	10,3	23,7
3. U mješovitom vlasništvu	45,3	39,1	36,3	21,6	28,0	21,0	30,8	23,7	20,5	23,4
3.1. s više od 50% privatnog kapitala	22,8	16,4	17,4	8,0	11,2	13,8	21,7	17,9	15,2	18,2
3.2. s više od 50% državnog kapitala	22,5	22,7	18,9	13,6	16,8	7,2	9,1	5,8	5,3	5,2
4. U zadružnom vlasništvu	1,0	1,2	1,1	0,5	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Tablica 17.

Gospodarska struktura 400 najvećih prema broju tvrtki iz pojedinih djelatnosti na listi PV-a i FINE

Djelatnost	1994.	2000.	2001.	2002.	2003.
1. poljoprivreda, lov i šumarstvo	37	14	15	13	13
2. ribarstvo	0	0	1	1	2
3. rudarstvo i vađenje	0	4	3	4	5
4. prerađivačka industrija	168	149	141	123	112
5. opskrba električnom energijom, plinom i vodom	9	6	8	9	11
6. građevinarstvo	24	24	29	28	32
7. trgovina na veliko i malo	97	145	144	160	159
8. hoteli i restorani	14	11	13	9	11
9. prijevoz, skladištenje i veze	30	25	23	26	27
10. financijsko posredovanje	0	4	4	7	9
11. poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	17	12	13	14	12
12. zdravstvena zaštita i socijalna skrb	1	1	0	0	0
13. ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	3	5	6	6	7
Ukupno	400	400	400	400	400

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Ovakva kretanja izravna su posljedica, kao što smo već naglasili, makroekonomske politike, koja je dovela s jedne strane do visokog vanjskotrgovinskog deficita i deficita tekućeg računa platne bilance te visoke nezaposlenosti, a s druge strane do izmjene privredne strukture u korist trgovine temeljene na uvozu, koja je u uvjetima apreciranog fiksnoeg tečaja najisplativija. Tako iz podataka u tablici 17. vidimo da je broj poduzeća u trgovini, među 400 najvećih, u 2003. godini veći za čak 64 posto od

onoga u 1994. godini. O teškom stanju poljoprivrede, nedostatku vizije, ali i teškoćama koje ćemo imati u postupku pridruživanja EU svjedoči i podatak da je od 37 poljoprivrednih poduzeća u 1994. ostalo samo 13 među 400 najvećih u 2003. godini. Upitnom se, prema rezultatima, čini i često naglašavana orijentacija na turizam, jer je broj hotela i restorana, među 400 najvećih, smanjen sa 14 njih 1994. na 9 u 2003. godini. Od 2000. godine građevinarstvo se, zahvaljujući velikim infrastrukturnim radovima, oporavlja, pa broj građevinskih poduzeća raste s 24 u 2000. na 32 u 2003. godini.

O relevantnosti podataka za 400 najvećih za ukupno gospodarstvo svjedoče nam podatci u tablici 18. iz kojih je vidljivo da, izuzevši restorane i hotele, ribarstvo i poslovanje nekretninama, 400 najvećih ostvaruje preko 40 posto ukupnog prihoda pojedinih djelatnosti u 2003. godini.

Tablica 18.
 Udio poduzetnika iz skupine
 400 u njihovoj djelatnosti u
 2003. godini

Djelatnost	Poduzetnici iz skupine 400 najvećih			Udio skupine 400 u djelatnosti (u %)	
	broj tvrtki	ukupan prihod (u 000 kn)	broj radnika	u ukupnom prihodu	u broju radnika
1. poljoprivreda, lov i šumarstvo	13	5.498.000	18.278	48,6	57,3
2. ribarstvo	2	319.883	67	32,8	3,7
3. rudarstvo	5	2.876.113	3.874	68,5	61,4
4. prerađivačka industrija	112	67.243.980	90.725	56,7	35,4
5. opskrba električnom energijom, plinom i vodom	11	16.703.823	16.982	85,0	63,9
6. građevinarstvo	32	15.774.978	21.137	41,7	26,0
7. trgovina ukupno	159	69.607.708	44.426	40,3	24,9
8. hoteli i restorani	11	2.591.848	6.874	26,9	19,2
9. promet, skladištenje i veze	27	26.346.371	52.613	70,0	63,5
10. financijsko posredovanje	9	4.024.900	5.128	73,4	70,8
11. poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	12	4.025.928	3.464	16,0	6,1
12. ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	7	2.780.572	7.262	41,9	32,0

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Iz podataka u tablici 19. vidljivo je da 112 poduzeća prerađivačke industrije, unutar skupine 400 najvećih ostvaruje 56,7 posto ukupnog prihoda ove djelatnosti u 2003. godini.

Pojedine grane, kao industrije nafte i koksa (3 poduzeća), daju 100 posto ukupnog prihoda ove grane u hrvatskom gospodarstvu. Slijedi duhanska industrija (2 poduzeća) sa 94,8, ostala prometna sredstva sa 79,8, kemijska industrija sa 78,1 posto udjela u ukupnom prihodu grane itd. Najbrojnija poduzeća prerađivačke industrije među 400 najvećih bila su ona u industriji hrane i pića. Njih 36 imalo je 68 posto udjela u ukupnom prihodu grane.

Tablica 19.

Stotinu i dvanaest (112) "prerađivača" na listi "400 najvećih" u 2003. godini

<i>Djelatnost</i>	<i>Broj tvrtki</i>	<i>Ukupan prihod (u 000 kuna)</i>	<i>Broj zaposlenih</i>	<i>Udio u ukupnom pribodu grane (u %)</i>
1. industrija hrane i pića	36	17.387.888	25.273	68,0
2. duhanska industrija	2	2.519.815	606	94,8
3. tekstilna industrija	1	156.420	561	8,8
4. industrija odjeće	2	1.468.906	4.000	38,7
5. industrija celuloze i papira	3	1.221.839	3.282	51,3
6. izdavaštvo	8	2.285.220	2.996	37,5
7. industrija nafte i koksa	3	15.273.063	10.964	100,0
8. kemijska industrija	10	7.188.285	9.506	78,1
9. gume i plastične mase	2	529.973	350	16,0
10. nemetali	7	3.094.575	2.792	40,9
11. proizvodnja metala	4	1.114.705	4.702	54,9
12. industrija metalnih proizvoda	4	708.544	1.596	11,1
13. strojevi i uređaji	3	540.890	748	14,3
14. uredski strojevi i računala	2	929.119	159	36,0
15. električni strojevi i aparati	9	3.165.065	4.740	53,6
16. RTV i komunikacijska oprema	2	1.794.677	1.054	75,6
17. industrija motornih vozila	4	1.106.850	2.542	74,4
18. ostala prometna sredstva	7	5.955.882	12.943	79,8
19. industrija namještaja	2	614.689	1.812	19,8
20. reciklaža	1	187.574	99	20,9
<i>Prerađivačka industrija ukupno</i>	112	67.243.980	90.725	56,7

Izvor: Isti kao u tablici 15.

POSTOJE LI HRVATSKE "GAZELE"?

Zanimljivo je razmotriti *koja su hrvatska poduzeća u razdoblju od 1994. do 2003. godine ostvarila najbolje rezultate, odnosno porast po osnovnim ekonomskim kategorijama (ukupni prihod, dobit, izvoz)*. Nažalost, rezultati nisu, kao što ćemo vidjeti, ni približno jednoznačni i veoma su ovisni o odabranom pokazatelju. Prvo treba naglasiti da se *među 400 najvećih u 2003. godini nalaze čak 282 nove tvrtke u odnosu na 1994. godinu, što i nije tako neuobičajeno u tržišnim gospodarstvima*. U Hrvatskoj je taj broj realno manji nego što ga iskazuje statistika koja polazi od osnovnih obilježja koje čine matični broj i naziv tvrtke (Privredni vjesnik, 9. lipnja 2004., 9).

Tablica 20.

Najbrži rast po ukupnom prihodu (2003. u odnosu na 1994.)

<i>U apsolutnom iznosu (u 000 kuna)</i>		<i>Po stopi rasta (indeks)</i>	
Konzum, Zagreb	5.181.395	Siemens, Zagreb	1.385
INA, Zagreb	3.899.241	Belje, Darda	1.128
HEP, Zagreb	2.250.860	Konzum, Zagreb	971
Adris grupa, Rovinj	1.771.060	Jamnica, Zagreb	663
Uljanik, Pula	1.151.688	Uljanik, Pula	583
Hrvatske željeznice, Zagreb	1.130.533	Dalekovod, Zagreb	528
Medika, Zagreb	967.858	Kamen-Inggrad, Velika	494
Siemens, Zagreb	929.166	Ceste Varaždin	474
Croatia airlines, Zagreb	919.678	Adris grupa, Rovinj	465
Dalekovod, Zagreb	883.946	Holcim Koromačno	442

Izvor: Isti kao u tablici 15.

U rangiranju deset najvećih hrvatskih poduzeća prema ukupnom prihodu, što ih Privredni vjesnik u suradnji s FINA-om (ranije ZAP-om) provodi od 1994. godine, kontinuirano se na prvom mjestu nalazi INA, dok se na drugom i trećem mjestu izmjenjuju HT (nekadašnji HPT) i HEP. Svih deset godina među prvih deset nalaze se, na različitim mjestima, Pliva i Hrvatske željeznice. Ostali su članovi "kluba 10" bili promjenljivi. Ako kao kriterij za odabir hrvatskih "gazela" uzmemo rast po osnovnim ekonomskim kategorijama, onda prema podacima u tablici 20. možemo konstatirati da su najbrži rast ukupnog prihoda u apsolutnom iznosu u 2003. godini u odnosu na 1994., ostvarili Konzum, INA, HEP i Adris grupa, a po stopi rasta Siemens, Belje, Konzum i Jamnica.

Tablica 21.

Najbrži rast po dobiti nakon oporezivanja (2003. u odnosu na 1994.)

<i>U apsolutnom iznosu (u 000 kuna)</i>		<i>Po stopi rasta (indeks)</i>	
Adris Grupa, Rovinj	785.255	Atlantska plovidba, Dubrovnik	21.126
INA, Zagreb	747.109	HRT, Zagreb	15.506
HEP, Zagreb	230.683	Gradnja, Osijek	14.120
Zagrebačka pivovara	199.683	Vodovod i kanalizacija, Split	10.786
Ericsson Nikola Tesla, Zagreb	101.155	Konzum, Zagreb	7.393
Jadroplov, Split	81.943	Siemens, Zagreb	3.347
Nama u stečaju, Zagreb	81.797	AD Plastik, Solin	3.297
HRT, Zagreb	66.541	Cesta Varaždin	3.115
Plava laguna, Poreč	63.045	Adris grupa, Rovinj	3.093
Dalekovod, Zagreb	62.076	Sladorana, Županja	2.768

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Prema rastu dobiti u apsolutnom iznosu, u 2003. godini u odnosu na 1994. godinu, najbrži rast ostvarili su Adris Grupa, INA, HEP, Zagrebačka pivovara, a prema stopi rasta Atlanska plovidba, HRT, Gradnja - Osijek, Vodovod i kanalizacija Split (vidi tablicu 21.). Ako bismo kao kriterij uzeli rast izvoza u 2003. u odnosu na 1994. godinu, onda bi u apsolutnom iznosu to bili INA, Uljanik, Ericsson Nikola Tesla i Pliva, a po stopi rasta Pliva, Hrvatske šume, INA i Tankerska plovidba (vidi tablicu 22.).

Tablica 22.
 Najbrži rast po izvozu (2003. u odnosu na 1994.)

<i>U apsolutnom iznosu (u 000 kuna)</i>		<i>Po stopi rasta (indeks)</i>	
INA, Zagreb	1.284.954	Pliva, Zagreb	180
Uljanik, Pula	944.102	Hrvatske šume, Zagreb	174
Ericsson Nikola Tesla, Zagreb	855.379	INA, Zagreb	160
Pliva, Zagreb	697.431	Tankerska plovidba, Zadar	160
Adris grupa, Rovinj	652.118	Tekstilpromet, Zagreb	159
Croatia airlines, Zagreb	422.466	MIV, Varaždin	159
Tankerska plovidba, Zadar	354.178	Večernji list, Zagreb	147
Dioki, Zagreb	336.523	Kraš, Zagreb	145
Sladorana, Županja	273.540	Karlovačka pivovara, Karlovac	141
Elektro-kontakt, Zagreb	273.180	Hrvatske željeznice, Zagreb	141

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Ono što je vidljivo iz ovog pregleda je da samo dvije tvrtke (Adris grupa, Rovinj i INA) ulaze u prvih deset prema sve tri kategorije, dok se među prvih deset prema rastu dvije od tri navedene kategorije izdvajaju Konzum, Uljanik, Ericsson Nikola Tesla, Siemens, HEP i Hrvatske željeznice.

Svakako da je za hrvatsko gospodarstvo najvažniji kriterij povećanje izvoza, jer jedino izvoz omogućava stabilno povećanje proizvodnje i zaposlenosti, uravnoteženje vanjskotrgovinske i platne bilance, te smanjenje inozemnog duga. Nažalost, kao što se može vidjeti iz podataka u tablici 23, pet poduzeća koja su ostvarila najbrži rast izvoza u razdoblju od 1994. do 2003. godine pripadaju i među vodećih 35 hrvatskih uvoznika (INA, Uljanik, Ericsson Nikola Tesla, Pliva, Adris Grupa) u 2003. godini.

Tablica 23.
 Vodeći hrvatski uvoznici

	<i>Uvoz 2003. (u 000 kn)</i>	<i>Udjel uvoza u ukupnom pribodu (u %)</i>
1. INA-Industrija nafte, Zagreb	9.666.762	65,9
2. P.Z. Auto, Velika Gorica	1.517.015	77,2
3. Hrvatska elektroprivreda, Zagreb	1.476.667	19,3
4. Renault Nissan Hrvatska, Zagreb	1.051.784	76,5
5. Pliva, Zagreb	1.017.776	36,7
6. HT - Hrvatske telekomunikacije, Zagreb	922.059	12,9
7. Ericsson Nikola Tesla, Zagreb	899.559	57,0
8. Euroline, Zagreb	604.920	77,5
9. Crosco - Naftni servisi, Zagreb	583.527	42,7
10. Peugeot Hrvatska, Buzin	582.828	83,1
11. Orbico, Zagreb	560.854	75,2
12. M San Grupa, Zagreb	560.448	75,8
13. Citroen Hrvatska, Zagreb	545.877	74,4
14. Brodosplit-Brodogradilište, Split	537.837	30,5
15. Autocommerce, Zagreb	496.550	77,2
16. Konzum, Zagreb	489.132	8,5
17. Medifarm-Velebit, Varaždin	485.378	86,7
18. Gorenje Zagreb, Zagreb	444.745	66,4
19. Uljanik Brodogradilište, Pula	435.023	31,3
20. Siemens, Zagreb	416.882	41,6
21. VipNet, Zagreb	415.013	15,6
22. Fliba, Donji Stupnik	402.746	96,0
23. Agrokor-Trgovina, Zagreb	396.148	33,5
24. Petrokemija, Kutina	393.323	27,5
25. Lura, Zagreb	387.537	22,8
26. 3. maj Brodogradilište, Rijeka	380.907	33,8
27. OMV Istrabenz, Zagreb	372.313	23,2
28. Brodomerkur, Split	371.087	21,9
29. Vindija, Varaždin	365.359	17,4
30. Coca-Cola Beverages Hrvatska, Zagreb	351.926	39,8
31. Medical Intertrade, Sveta Nedelja	349.265	40,7
32. Podravka, Koprivnica	347.150	19,2
33. Adris Grupa, Rovinj	341.787	15,1
34. Hrvatske željeznice, Zagreb	332.449	9,9
35. Tifon, Zagreb	290.964	50,1

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Slične podatke možemo, naravno, konstatirati i na razini ukupnog gospodarstva i 400 najvećih. Tako iz podataka u tablici 24. vidimo da je pokrivenost uvoza izvozom u 2003. godini kod svih poduzetnika iznosila 62,5 posto, a kod 400 najvećih 65 posto. Udio izvoza u ukupnom prihodu bio je za 2,1 posto viši kod 400 najvećih, ali isto tako i udio uvoza u ukupnom prihodu (za 24 posto), što svakako svjedoči i o njihovoj većoj uključenosti u međunarodnu razmjenu.

Tablica 24.

Prihodi od izvoza i plaćanja za uvoz (iznosi u milijunima kuna)

Opis	Izvoz 2003.	Indeks 2002.=100	Uvoz 2003.	Indeks 2002.=100	Udio izvoza u ukupnom prihodu	Udio uvoza u ukupnom prihodu
1. Svi poduzetnici	55.410	109,4	88.528	110,9	12,3%	19,6%
2. 400 najvećih	31.399	107,4	48.006	106,0	14,4%	22,0%
3. Udio 400 najvećih u ukupnom gospodarstvu	56,7%		54,2%			

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Istodobno, pogledamo li podatke za 100 najvećih poduzetnika u tablici 25., vidljivo je da prerađivačka industrija ostvaruje 67 posto izvoza ove skupine i jedina ima gotovo uravnoteženu vanjskotrgovinsku bilancu (pokrivenost uvoza izvozom iznosi 97 posto, a za cijelu skupinu 100 - 72,9 posto).

Tablica 25.

Izvoz i uvoz 100 najvećih poduzetnika, raspoređen po djelatnostima (iznosi u milijunima kuna)

Djelatnost	Izvoz 2003.	Udio djelatnosti (u %)	Uvoz 2003.	Udio djelatnosti (u %)
1. Prerađivačka industrija	20.027	67,0	20.653	50,3
2. Trgovina na veliko i malo	1.049	3,5	15.714	38,3
3. Hoteli i restorani	998	3,3	-	-
4. Prijevoz, skladištenje i veze	5.179	17,3	1.670	4,1
5. Sve ostale djelatnosti	2.656	8,9	3.002	7,3
Ukupno	29.909	100,0	41.039	100,0

Izvor: Isti kao u tablici 15.

Šira ili dublja analiza uspješnosti poslovanja hrvatskih poduzeća, odnosno potraga za hrvatskim "gazelama"; svakako bi pored ukupnog prihoda i dobiti, koji su prije svega odraz veličine poduzeća, trebali uključiti i čitav niz drugih pokazatelja, kao što su proizvodnost, ekonomičnost, rentabilnost poslovanja itd. Pokušaj takve analize dan je u *Poslovnom magazinu* iz Zagreba, na primjeru 500 najvećih hrvatskih tvrtki koji je pripremio V. Brkanić (2004., 33-44.; vidi u posebnoj tablici u prilogima ove knjige).

Brkanićeva analiza temelji se na popisu poduzeća poredanih prema rangu ukupnog prihoda, i kasnije uspoređenih kroz još devet dodatnih analitičkih pokazatelja. Iz nje dolazimo do niza dodatnih, i to veoma zanimljivih podataka. Primjerice, uspoređujemo li poduzeća prema uspješnosti (dobitak/kapital) ili povratu kapitala, najuspješnije poduzeće prema ovom mjerilu je Rezidencija skiper d.o.o. (296. prema ukupnom prihodu), a iza njega slijede Stridon promet (269. prema ukupnom prihodu) i KIM d.d. (223. prema ukupnom prihodu). Gledamo li poduzeća prema rentabilnosti (dobit/aktiva-imovina), prema ovom mjerilu najuspješniji su bili prethodno spomenuti Stridon promet i KIM d.d.

S obzirom na zaduženost poduzeća (ukupne obveze/kapital), najzaduženiji su HEP - Prijenos (rang 1), HEP - Proizvodnja i HEP Distribucija, dok su od prvih deset po ukupnom prihodu, najmanje zaduženi HT - Hrvatske telekomunikacije (462) i Pliva (447). Usporedimo li poduzeća prema sukladnosti kratkoročnih izvora financiranja (kratkoročna imovina/kratkoročne obveze), najpovoljniji odnos ima Raiffeisen Leasing (65. prema kriteriju ukupnog prihoda), dok među najvećima najpovoljniji odnos imaju HT - Hrvatske telekomunikacije (13.). Istodobno, pratimo li poduzeća prema sukladnosti dugoročnih izvora financiranja (dugoročna imovina/dugoročne obveze i kapital - što je "zlatno" bilančno pravilo, prema kojem dugoročna imovina mora, bez ostatka biti financirana vlastitim i tuđim dugoročnim izvorima financiranja), najpovoljniji odnos imao je Euroleasing Split (prema ukupnom prihodu 384.), a među prvih deset uočavamo i Konzum d.d. (6.).

Jedan od usporedbenih pokazatelja u ovoj je analizi i stupanj pokrića A (vlastiti kapital/dugotrajna imovina). Najbolji rang prema ovome pokazatelju postigao je Ferrero (na 431. mjestu prema ukupnom prihodu), dok su najbolji rang među prvih deset ostvarile HT - Hrvatske telekomunikacije (107.). S druge strane, tu je rang poduzeća prema pokazatelju stupanj pokrića B (kapital + dugoročne obveze/dugotrajna imovina). Kad je ovaj pokazatelj ispod 100, to znači da je dugotrajna imovina pokrivena kratkoročnim izvorima sredstava. Prema ovome pokazatelju najbolji rang ima Folijaplast (291. prema ukupnom prihodu), dok se među prvih deset opet izdvajaju HT - Hrvatske telekomunikacije (158.). Uspoređujemo li poduzeća prema proizvodnosti (ukupni prihod/broj zaposlenih), pokazuje se da su najveću proizvodnost prema ovom mjerilu ostvarili: Hrvatska brodogradnja Trogir (90. prema ukupnom prihodu), Flio Osijek (240. prema ukupnom prihodu) i Subterra Zagreb (301. prema ukupnom prihodu). I na kra-

ju, pratimo li isti pokazatelj (proizvodnost), ali ovaj put mjereno odnosom dobitka poslije oporezivanja po zaposlenom, prema ovom mjerilu najbolje rezultate ostvarili su Retag Karlovac (u stečaju), Flio, Osijek i Bina-Istra!

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv i sjedište društva</i>	<i>Broj radnika</i>	<i>Ukupan prihod po radniku</i>
1.	Hrvatska brodogradnja Trogir d.o.o., Trogir	1	568.180.629
2.	Flio d.o.o., Osijek	1	215.182.181
3.	Subterra Zagreb d.o.o., Zagreb	1	180.318.774
4.	Retag d.o.o. u stečaju, Karlovac	1	169.165.632
5.	Drvenik-Tuna d.o.o., Marina	3	54.194.443
6.	Toyota Croatia d.o.o., Zagreb	7	47.527.000
7.	Bina-Istra d.d., Pula	7	43.680.112
8.	MCR-Mazda d.o.o., Zagreb	9	38.264.159
9.	SHW/RWE Umwelt Aqua Vodogradnja d.o.o., Zagreb	6	35.075.003
10.	Agrokor-Trgovina d.d., Zagreb	34	34.732.177
11.	Petrol Trgovina d.o.o., Zagreb	12	26.871.969
12.	Pacific Fruit Limited d.o.o., Zagreb	7	23.338.933
13.	OMW Istrabenz d.o.o., Zagreb	70	22.944.213
14.	Renault Nissan Hrvatska, Zagreb	66	20.833.248
15.	Gold Buje d.o.o., Buje	11	20.703.691
16.	Hrvatska elektroprivreda d.d., Zagreb	389	19.632.069
17.	Poni Trgovina d.o.o., Koprivnica	15	19.495.295
18.	Peugeot Hrvatska d.o.o., Buzin	36	19.471.303
19.	Citroen Hrvatska d.o.o., Zagreb	43	17.052.450
20.	Debis Leasing Hrvatska d.o.o., Zagreb	21	16.833.964
21.	P.Z. Auto d.o.o., Velika Gorica	117	16.792.189
22.	Euroleasing d.o.o., Split	9	16.371.929
23.	Hypo-Leasing Steiermark d.o.o., Zagreb	15	16.290.646
24.	Grp-Media d.o.o., Zagreb	11	15.465.638
25.	Raiffeisen Leasing d.o.o., Zagreb	53	14.397.118
26.	Erste & Steiermarkische - Leasing d.o.o., Zagreb	33	14.334.665
27.	Porsche Leasing d.o.o., Zagreb	26	12.557.295
28.	Hypo Leasing Kroatien d.o.o., Zagreb	98	11.439.046
29.	Meggle Adria d.o.o., Matulji	18	11.298.716
30.	Rezidencija Skiper d.o.o., Crveni vrh	17	10.732.315
<i>Prosječno ponderirana vrijednost za 500</i>			<i>793.192</i>

Izvor: N. Osmanagić-Bedenik, 2004., 45-47.

Tablica 26.

Proizvodnost mjerena
 odnosom ukupnog prihoda i
 broja zaposlenih u 2003.

No iako je proizvodnost najvažnije ekonomsko načelo uspješna poslovanja, podatci u tablici 26. upozoravaju nas na njihov relativno malen značaj u utvrđivanju hrvatskih "gazela".

Tablica 27.
 Proizvodnost mjerena
 odnosom dobitka poslije
 oporezivanja po zaposlenom
 u 2003.

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv i sjedište društva</i>	<i>Broj radnika</i>	<i>Dobitak poslije oporezivanja po radniku</i>
1.	Retag d.o.o. u stečaju, Karlovac	1	165.165.632
2.	Flio d.o.o., Osijek	1	53.177.194
3.	Bina-Istra d.d., Pula	7	18.292.669
4.	Subterra Zagreb d.o.o., Zagreb	1	4.924.392
5.	Ronhill d.o.o., Burići	62	3.422.098
6.	Adris Grupa d.d., Rovinj	362	2.241.676
7.	SHW/RWE Umwelt Aqua Vodogradnja d.o.o., Zagreb	6	2.008.838
8.	Jadroplov d.d., Split	56	1.646.097
9.	Rezidencija Skiper d.o.o., Crveni vrh	17	1.451.315
10.	Stridon Promet, Dugo Selo	147	1.206.973
11.	Plinacro d.o.o., Zagreb	196	1.097.954
12.	MCR-Mazda d.o.o., Zagreb	9	1.019.524
13.	Hrvatska Elektroprivreda d.d., Zagreb	389	949.117
14.	P.Z. Auto d.o.o., Velika Gorica	117	719.140
15.	Hoteli Mlini d.d., Mlini	160	701.916
16.	HT Mobilne Komunikacije d.o.o., Zagreb	980	701.386
17.	Peugeot Hrvatska d.o.o., Buzin	36	698.017
18.	Renault Nissan Hrvatska, Zagreb	66	659.000
19.	Benetton Croatia d.o.o., Osijek	184	613.456
20.	Citroen Hrvatska d.o.o., Zagreb	43	548.446
21.	Operativna Kompanija d.o.o., Zagreb	38	543.821
22.	Grp-Media d.o.o., Zagreb	11	525.099
23.	Beiersdorf d.o.o., Zagreb	42	471.899
24.	Kim d.d., Karlovac	200	424.431
25.	Euroleasing d.o.o., Split	9	422.863
26.	Hrvatske ceste d.o.o., Zagreb	320	397.413
27.	Zagrebačka pivovara d.d., Zagreb	619	367.112
28.	VipNet d.o.o., Zagreb	1.009	359.632
29.	Agrokor - Trgovina d.d., Zagreb	170	356.151
30.	PBZ American Express, Zagreb	239	351.269
<i>Prosječno ponderirana vrijednost za 500</i>			<i>36.710</i>

Naime, iz podataka je vidljivo da se radi uglavnom o malim poduzećima, prva četiri na rang listi imaju samo jednog zaposlenog, pa prema tome i o njihovu relativno malom značaju za hrvatsko gospodarstvo s aspekta razvoja i zaposlenosti. Na rang listi se nalazi svega jedno veliko poduzeće – Hrvatska elektroprivreda i P.Z. Auto, Velika Gorica.

<i>Red. br.</i>	<i>Naziv i sjedište društva</i>	<i>Koeficijent obrtanja</i>
1.	INA industrija nafte, Zagreb	38
2.	Hrvatska elektroprivreda d.d., Zagreb	17
3.	HT d.d., Zagreb	12
4.	Konzum d.d., Zagreb	11
5.	Hrvatske željeznice, Zagreb	10
6.	HT Mobilne komunikacije d.o.o., Zagreb	10
7.	HEP – Proizvodnja d.o.o., Zagreb	9
8.	HEP – Distribucija d.o.o., Zagreb	8
9.	Pliva d.d., Zagreb	8
10.	VipNet d.d., Zagreb	7
11.	Adris Grupa d.d., Rovinj	7
12.	Vindija d.d., Varaždin	7
13.	Getro d.d., Sesvete	7
14.	Bechtel International Inc., Otok Oštarijski	7
15.	P.Z. Auto d.o.o., Velika Gorica	6
16.	Hrvatske šume d.o.o., Zagreb	6
17.	Podravka d.d., Koprivnica	6
18.	Brodosplit – Brodogradilište d.o.o., Split	6
19.	Medika d.d., Zagreb	6
20.	Lura d.d., Zagreb	6
21.	Brodomerur d.d., Split	6
22.	OMV Istrabenz d.o.o., Zagreb	6
23.	Ericsson Nikola Tesla d.d., Zagreb	6
24.	HP d.d., Zagreb	5
25.	Petrokemija d.d., Kutina	5
26.	Croatia Airlines d.d., Zagreb	5
27.	Hrvatska radiotelevizija, Zagreb	5
28.	Uljanik Brodogradilište d.d., Pula	5
29.	Renault Nissan Hrvatska, Zagreb	5
30.	Crosco Naftni servisi d.o.o., Zagreb	5
<i>Prosječno ponderirana vrijednost za 500</i>		<i>0,6</i>

Tablica 28.

Koeficijent obrtanja (ukupan prihod u odnosu na aktivu društva) u 2003.

Izvor: Isti kao u tablici 26.

Proizvodnost mjerena odnosom dobitka poslije oporazivanja po zaposlenom svakako je točnija mjera uspješnosti. Prema podacima u tablici 27., i ovdje se među prva četiri nalaze tri poduzeća s po jednim zaposlenim (Retag, Flio, Subterra), od kojih je Retag u stečaju. Ipak, vidljivo je da ovdje već nalazimo veći broj velikih poduzeća poput Adris grupe, Hrvatske elektroprivrede i HT-mobilne komunikacije, Hrvatskih cesta, Vipneta itd.

Nakon svega, od svih mjerila uspješnosti, a iz nekoliko tablica vidjeli smo koliko je ponekad "od šume teško vidjeti drveće", najprihvatljivijom nam se čini ekonomičnost poslovanja mjerena, u nedostatku podataka, koeficijentom obrtanja (ukupan prihod/aktiva), za koju podatke dajemo u tablici 28. Prihvatljivost ovog mjerila za utvrđivanje hrvatskih "gazela" prvenstveno proizlazi iz činjenice da se među prvih 30 prema koeficijentu obrtanja nalaze, čak istim redoslijedom, poduzeća koja su i prema ukupnom prihodu među prvih 30.

Naime, svakako da za razvoj hrvatskog gospodarstva i zaposlenosti nije isto radi li se o uspješnom poduzeću koje je 300. ili 400. po ukupnom prihodu i zapošljava 1-2 radnika, ili se radi o 50-ak najvećih po ukupnom prihodu, od kojih neki zapošljavaju 500 i više radnika.

Ono što nas može zabrinuti, a što je normalno s obzirom na već spomenute nepovoljne uvjete makroekonomskog okruženja, jest podatak da su najuspješnija hrvatska poduzeća u velikom broju ona koja na hrvatskom tržištu imaju više ili manje izražen monopolni položaj (INA, HEP, HT, HŽ, Adris Grupa, Hrvatske šume itd.). Stoga se Hrvatskoj kao imperativ nameće potreba stvaranja takvog makroekonomskog okruženja u kojem će se u Hrvatskoj isplatiti raditi i proizvoditi i gdje će broj uspješnih biti daleko veći, a oni svoju uspješnost neće, pored sposobnosti menadžmenta, dugovati monopolnom položaju, političkim vezama ili orijentacijom na trgovinu temeljenu na uvozu, već izvoznom proizvodnom orijentacijom bez koje je nemoguće riješiti problem vanjskotrgovinskog platnog deficita, duga, te dugoročnog rasta proizvodnje i zaposlenosti. Ključnu ulogu u tome ima makroekonomska politika.

NUŽNOST ZAOKRETA EKONOMSKE POLITIKE IZ PRORECESIJSKE U RAZVOJNU

Teorijska neutemeljenost dosadašnje ekonomske politike

male promjene) oboriti inflaciju i stabilizirati cijene. Međutim, kako je ovu, sada već veoma oštru, restriktivnu monetarnu politiku pratilo enormno povećanje javne potrošnje (poreznog opterećenja) i sve više aprecirani tečaj kune, stvoreno je takvo makroekonomsko okruženje u kojemu se u Hrvatskoj ništa ne isplati proizvoditi, a postojeća poduzeća otjerana su u visoku kreditnu zaduženost, nelikvidnost, gubitke, stečajevе i likvidaciju.

Ono što treba posebno naglasiti je da ovakva *ekonomska politika, koja je za osnovni cilj postavila stabilnost cijena i tečaja i u kojoj je razvoj sekundarni cilj, nema nikakvo ozbiljno teorijsko uporište*. Tako Milton Friedman, otac suvremenog monetarizma, piše: “Sprječavanje inflacije ostaje i dalje cilj, ali nesumnjivo, sekundarni” (Friedman, 1969., 95–110). Harvardski profesor Martin L. Weitzman je, sada već davne 1984. godine, ustvrdio da je pouzdani recept protiv inflacije nekakva kombinacija restriktivne monetarne politike, visoke kamatne stope, niskih državnih izdataka i visokih poreza, “sve sračunato tako da izazove kruto sažimanje koje će disciplinirati one koji zahtijevaju povećanje nadnica te ukinuti kalkuliranje prema očekivanoj inflaciji. To je to “politički generirana recesija” i dobra je vijest da to funkcionira. Loša je vijest da takva ljekarija stvara nezaposlenost, negativnu stopu rasta i stečajevе u poslovnom svijetu. Masovna otpuštanja, zatvaranja tvornica i bankroti prelamaju se neproporcionalno teško na grupama (i regijama) regrutiranim da budu borci protiv inflacije, a u korist iste prirode. Neproporcionalni udarac što ga trpe neki sektori privrede – napose pak građevinarstvo, proizvodnja trajne robe široke potrošnje i kapitalnih dobara – opći je problem gotovo svake široke makroekonomske politike”. Sažeto rečeno lijek se pokazuje gorim od bolesti (Weitzman, 1993., 81–87).

Čak i nama dobro znani harvardski guru Jeffrey Sachs 1996. godine ne preporuča primjenu fiksnog tečaja duže od jedne do dvije godine zbog porasta aprecijacije domaće valute (Sachs, I., Tornell, A., Velasco, A., 1996.). Stiglitz 2002. godine piše: “U oblikovanju makroekonomske politike moramo biti usmjereni krajnjim ciljevima, a ne posrednim varijablama, tj. na zaposlenosti, rastu i životnom standardu, a ne kamatnim stopama, stopama inflacije ili tečaju valute. Takve su varijable važne samo u onoj mjeri u kojoj utječu na varijable od temeljnog značaja”. Na kraju još jedan citat iz Stiglitzovog rada, koji je više nego primjenjiv na našu stvarnost: “Iz toga slijedi da makroekonomska politika nije isključivo tehnička stvar, te se stoga ne bi smjela dodjeljivati tehnokratima. Još jasnije, da je, u najmanju ruku, problematično odrediti da o njoj odlučuje ne-

zavisna središnja banka koja ne predstavlja različite grupe na koje utječe makropolitika, kojom dominiraju financijski interesi i koja poklanja malo, a možda i nimalo pažnje nezaposlenosti” (Stiglitz, 2002., 225).

Čak su se i ministri financija i guverneri središnjih banaka zemalja G7 (Francuska, Italija, Japan, Kanada, Njemačka, SAD i Velika Britanija), ne ulazeći na ovom mjestu u njihove motive, na sastanku u Dubaiju 20. rujna 2003. godine oštro suprotstavili prečvrstom vezanju tečajeva valuta zemalja u razvoju za dolar ili euro. Valutni tečajevi moraju biti odraz temeljnih pokazatelja.⁹ Apsurdna je tvrdnja, koju povremeno možemo čuti od dužnosnika HNB-a, da se tečaj formira slobodno na tržištu, kada devizne rezerve HNB-a, koje su se u kolovozu 2003. popele na 6,6 milijardi US dolara, omogućuju praktično banci da tečaj formira na razini koju želi. To što ona nije posljednjih mjeseci intervenirala na tržištu, ništa ne znači, jer je dovoljna svijest svih sudionika u formiranju tečaja da ona to može i da je nerijetko to i činila kada je našla za shodno.

Programska polazišta i ciljevi ekonomske politike

Hrvatska ekonomska politika ne samo da nema ozbiljnije teorijsko uporište, već je svojim rezultatima i u suprotnosti prema ciljevima koji su dani Ustavom RH, gdje se u njegovim izvorišnim osnovama Hrvatska definira kao “suverena i demokratska država u kojoj se jamče i osiguravaju ravnopravnost, slobode i prava čovjeka i državljanina, te promiče njihov gospodarski i kulturni napredak i socijalno blagostanje”, a u člancima 48. do 57. utvrđuju se gospodarska i socijalna prava kao što su: poduzetnička i tržišna sloboda; gospodarsko i socijalno blagostanje svih krajeva; porezni sustav koji se temelji na načelu jednakosti i pravednosti; svatko ima pravo na slobodu i rad; svaki zaposleni ima pravo na zaradu kojom može osigurati sebi i svojoj obitelji slobodu i dostojan život, slabima, nemoćnima i nezaposlenima osigurava se pravo na pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba.¹⁰

Kakvi su rezultati ekonomske politike na socijalnom području? Prvo su zakinuti umirovljenici, potom slijedi pljačka u privatizaciji koja je raslojila hrvatsko društvo na nekolicinu enormno bogatih i na mnogobrojne osiromašene i obespravljene građane, što je za posljedicu imalo, osim razaranja obitelji poradi teške materijalne situacije, masovan odlazak mladih školovanih ljudi u inozemstvo i prirodnu depopulaciju stanovništva, osobito izraženu krajem devedesetih godina prošlog stoljeća.

Hrvatski građani ne samo da ništa nisu dobili pretvorbom i privatizacijom društvenog vlasništva hrvatske privre-

de, već su putem poreza platili sve njezine troškove i neuspjeha (sanacija banaka i pojedinih poduzeća), uključujući i provedenu pljačku i neznanje novih vlasnika, a kako stoji stvari, nastavit će ih i dalje plaćati. Nadalje, preko 70 posto poreznih prihoda države čine porezi na potrošnju, pa se nikako ne može govoriti o pravednoj raspodjeli poreznog tereta. Situacija je još gora kada znamo da se porez na dohodak, koji daje manje od 10 posto poreznih prihoda, naplaćuje po svega dvije stope s veoma nisko određenom poreznom osnovicom, a da se ne oporezuju prihodi od kamata i dividendi.¹¹ Pojedina istraživanja (Sever, I.; Drezgić, S., 2003.) odnosa razdiobe dohotka i imovine pokazuju visok stupanj asimetrije među temeljnim društveno-socijalnim skupinama hrvatskog društva. Tu su zatim restrikcije socijalnih prava, počevši od zdravstvene zaštite, preko prijedloga novog Zakona o radu, pa do realizacije prava na rad.

Na temelju ovakvih rezultata gotovo bi sve dosadašnje hrvatske vlade mogle odgovarati za protuustavno djelovanje ili, u najmanju ruku, za neodgovorno i nesavjesno poslovanje. *Hrvatska se ne jednom našla pred izborom hoće li zadržati postojeću ekonomsku politiku, čiji su prioritetni ciljevi stabilnost tečaja i cijena, a strukturne promjene svode se na ubrzanu privatizaciju preostale imovine i postupno smanjenje fiskalnog opterećenja ili će joj prioritetni ciljevi postati rast proizvodnje, zaposlenosti i socijalna sigurnost građana.* Recimo da se ovi ciljevi međusobno nužno ne isključuju, ali je veoma važno što je prioritetni, a što sekundarni ili izvedeni cilj. Naime, moguće je i uz današnji prioritetni cilj – stabilan tečaj i cijene, ostvariti stope rasta BDP-a od 5 i više posto. Te smo stope, čiji se rast temeljio na rastu unutarnje potrošnje (obnova i porast zaduženosti), već imali u drugoj polovici 90-ih, pa je tako primjerice u 1997. godini BDP porastao za 6,8%, ali to nije riješilo problem nezaposlenosti. Naprotiv, ona se kontinuirano povećava, što znači da nije bitna samo stopa rasta, već i njegova struktura, na koju postojeći model ekonomske politike ne može utjecati, barem ne u željenom pravcu.

S druge strane, moguće je poduzeti koordinirane promjene u tečajnoj, fiskalnoj i monetarnoj politici koje će za osnovni cilj imati porast proizvodnje i zaposlenosti uz zadržavanje stabilnosti cijena i ukupnog gospodarstva. *Porasta zaposlenosti neće biti bez promjene u strukturi rasta BDP-a, u kojem primarnu ulogu treba dobiti tzv. realni sektor (industrija, energetika, građevinarstvo), a osnovni uvjet za njegov dugoročni rast je izvoz koji je opet, među ostalim, uvjetovan tečajem domaće valute. Sve protivnike rasta realnog sektora treba podsjetiti da se bum terciarnog sektora u razvijenim zemljama odvijao para-*

lelno s rastom tzv. realnog sektora (a ne njegovim apsolutnim padom, kao u slučaju Hrvatske), te na prošlogodišnju izjavu njemačkog kancelara Gerharda Schrödera "Financial Timesu" da ne treba upasti u zamku razmišljanja o proturječju između "stare" i "nove" ekonomije, jer industrijski rast donosi nova radna mjesta u uslužnom sektoru. Racionalnu ekonomsku politiku, prema riječima kancelara Schrödera, treba usmjeriti prema stvaranju klime za jačanje konkurentnosti i poticanje uspjeha.¹²

Osnovni problem koji hrvatska ekonomska politika mora riješiti je problem nezaposlenosti, koji ima svoju ekonomsku i socijalnu dimenziju. Ekonomska je da privreda ne proizvodi koliko bi mogla jer se ne koriste potencijalni proizvodni radnici, a socijalna je da velika nezaposlenost uzrokuje trajno siromaštvo stanovništva. Pored toga, "dostupnost radnih mjesta igra ključnu ulogu u načinu na koje se naše društvo drži na okupu" (Krugman, 2002., 41). Nedostupnost radnih mjesta možemo smatrati glavnim krivcem masovnog odlaska mladih ljudi u inozemstvo tijekom 90-ih godina¹³ i prirodne depopulacije stanovništva, koja se događa od 1998. godine. Ovakvi trendovi čine upitnim i svrhovitost ulaganja u obrazovanje, za koje je inače dokazana pozitivna korelacija s gospodarskim rastom. Kao niti bilo što drugo, tako se, izgleda, ni ulaganje u obrazovanje u Hrvatskoj ne isplati s aspekta države, ako nakon toga mladi obrazovani ljudi odlaze u inozemstvo.

Vlada RH koja je došla na vlast 2000. godine pravilno je uočila problem nezaposlenosti kao krucijalan. Tako se u Programu Vlade za razdoblje 2000.-2004. godine konstatira da se Hrvatska ne nalazi samo u recesiji, već i u strukturnoj krizi, te da "u njezinom pravnom i gospodarskom sustavu postoje ugrađene konceptijske greške" (Vlada RH, 8. veljače 2000.), a u "Razvojnim prioritetima RH 2002.-2004" naglašava se da "apsolutni prioritet ekonomske politike je povećanje zaposlenosti" (Vlada RH, 9. studenog 2001., 1-10).

Nažalost, ovako postavljeni ciljevi bili su u suprotnosti sa "Strategijom Hrvatske za 21. stoljeće" od 3. srpnja 2001. i parcijalnom studijom "Makroekonomija" od listopada 2001., u okviru iste strategije, koje je dao Ured za strategiju razvitka Republike Hrvatske, koje su izrađene po kriterijima neoliberalne tržišne ekonomije, kao kvalitetan zaokret iz državnog intervencionizma. Nasuprot stajalištu autora studije "Makroekonomija", smatramo da država mora preuzeti svoj dio odgovornosti za gospodarski razvoj. Jer premda je razvoj pod dominacijom države doživio neuspjeh, isto tako je završio razvoj bez države. "Povijest je ponovo pokazala da dobra vlada nije luksuz, nego vitalna potreba. Bez uspješne države održivi je rast, bilo ekonomski, bilo socijalni, nemoguć" (World Bank, 1997., II).

Da se tu ne radi o pukom sukobu između neoliberala i neokeynesijanaca upozorava nas činjenica da je "već sama najava promjena u strategiji ekonomskog razvoja Hrvatske, orijentacijom na bržu stopu rasta i rast zaposlenosti kao 'apsolutni prioritet', naišla na snažan otpor. Razloge treba tražiti u činjenici što takav zaokret iz prorecesijske u razvojnu politiku zahtijeva bitne promjene u cjelokupnom gospodarskom sustavu, osobito u monetarno-kreditnoj sferi i odnosima s inozemstvom, što ugrožava interese onih grupacija, kojima postojeće stanje odgovara. Radi se prije svega o krupnom financijskom kapitalu i mogućnostima njegovog oplodivanja. Naime, postojeća prorecesijska politika, održavanje ekonomske ravnoteže na niskoj razini korištenja faktora proizvodnje i rasta, zasnovana je na takvom funkcioniranju gospodarskog sustava koji omogućuje neprekidno jačanje pozicije postojeće vlasničke strukture u stjecanju bogatstva i nastavak takve socijalne diferencijacije, koja pretežni dio stanovništva održava na razini siromaštva, a pretežni dio privrede, osobito realnog sektora, u neprekidnom pogoršanju apsolutne zaduženosti i stanju spašavanja gole egzistencije" (Sirotković, 2002., 405–406).

Promjene ekonomske politike

Radikalna promjena ekonomske politike neće "preko noći" riješiti nagomilane probleme hrvatskog gospodarstva, ali će stvoriti pretpostavke za njihovo postupno rješavanje. Granice nastavka postojeće ekonomske politike danas su više nego očigledne i ogledaju su prvenstveno u pogoršanju nekih pokazatelja u 2003. godini, kao što su vanjskotrgovinski deficit koji iznosi 8 milijardi US dolara, manjak tekućeg računa platne bilance od 2 milijarde US dolara, te inozemnog duga koji je tijekom godine porastao za 8,4 milijarde US dolara i dosegao 23,6 milijardi US dolara (83,3% BDP-a), čime je Hrvatska znatno premašila graničnu vrijednost od 60 posto udjela duga u BDP-u koja dijeli visoko i nisko zadužene zemlje. Održanje postojeće ekonomske politike moguće je kratkoročno provesti daljnjim zaduživanjem, tako je u samo prvih pet mjeseci 2004. godine dug porastao za 1,8 milijardi US dolara i dosegao u lipnju 25,4 milijarde US dolara, dok je dugoročno održiva samo svođenjem potrošnje u realne okvire, što znači stabilizaciju na znatno nižoj razini gospodarske aktivnosti, daljnje redukcije socijalnih prava, povećanje broja nezaposlenih itd. U tom pravcu vode i najnovije mjere HNB-a,¹⁴ koje mogu utjecati samo na smanjenje potrošnje i time neizravno uvoze, te na taj način smanjiti vanjsko-

trgovinski i platni deficit, a ne povećanjem izvoza. Druga posljedica može biti smanjenje konkurentne sposobnosti hrvatskog gospodarstva, jer je se može očekivati da će banke odgovoriti povećanjem aktivnih kamatnih stopa, premda u ostvarenoj dobiti u 2002. i 2003. godini imaju dovoljno manevarskog prostora da to ne učine.

S druge strane moguće je poduzeti koordinirane promjene u tečajnoj, fiskalnoj i monetarnoj politici koje će za osnovni cilj imati porast proizvodnje i zaposlenosti uz zadržavanje stabilnosti cijena i ukupnog gospodarstva. Porasta zaposlenosti neće biti bez promjene u strukturi rasta BDP-a, u kojem primarnu ulogu treba dobiti tzv. realni sektor (industrija, energetika, građevinarstvo), a osnovni uvjet za njegov dugoročni rast je izvoz koji je opet, među ostalim, uvjetovan tečajem domaće valute. Treba naglasiti da je u ekonomskoj teoriji i praksi dvojen utjecaj stabilnosti cijena na gospodarski rast. Prema standardnim procjenama za Ameriku koje iznosi Krugman, a koja naravno nije usporediva s Hrvatskom, ali je primjer ilustrativan, smanjenje inflacije je veoma skupo jer da bi se smanjila inflacija za jedan postotni bod godišnje, privreda mora poslovati četiri postotna boda ispod svog kapaciteta (smanjiti *output*). S druge strane, stopa inflacije od 10 posto donosi veoma male troškove. Zbog loših povijesnih iskustava razumljiv je strah od inflacije u Hrvatskoj, međutim, trebamo biti svjesni da njezino održavanje na niskoj razini ima svoju cijenu u visokoj nezaposlenosti. Isto tako treba naglasiti da je moguće izvršiti značajne promjene tečaja bez većeg pritiska na cijene, na što upućuju primjeri Brazila, Koreje, Tajlanda itd.

Pored tečajnih korekcija potrebno je i izvršiti fiskalno rasterećenje gospodarstva. Kod toga je važno postaviti pitanje nije li bolje javni dug koristiti za smanjenje poreznog opterećenja poduzeća, koje će poduzećima omogućiti profitabilnije poslovanje i veću konkurentnost, a ukupni porezni prihodi rast će porastom BDP-a, nego ga koristiti jučer za sanaciju banaka, danas za reforme mirovinskog, a sutra zdravstvenog osiguranja?

ZAKLJUČNE NAPOMENE

Osnovni grijesi makroekonomske politike u proteklih deset godina, zapravo gotovo četvrt stoljeća (1980.–2004.), jesu potpuno nerazumijevanje ili neosjetljivost za ekonomski položaj poduzeća, tog osnovnog privrednog subjekta na kojem počiva ukupno gospodarstvo i odsutnost bilo kakve strategije razvoja. Naime, u proteklim godinama stalno su se povećavali razmjeri izvlačenja novca iz po-

dužeća u državni i financijski sektor. Rezultat koji danas imamo je devastirano gospodarstvo koje nije sposobno održati ni postojeću nisku tehnološku razinu.

Model u kojem se iz stabilnog tečaja izvodila stabilnost cijena i stabilnost gospodarstva, umjesto da obrnuto stabilne cijene i tečaj budu rezultat stabilnog gospodarstva, nanio je Hrvatskoj, uslijed dugotrajne primjene, nesagledive štete. Smatramo da je Hrvatska došla do točke kada se više ne postavlja toliko pitanje opredijeljenosti za ovaj ili onaj ekonomski model, koliko pitanje zdravog razuma.

Osnovni problem koji hrvatska ekonomska politika mora riješiti je problem nezaposlenosti i bržeg ekonomskog razvoja, odnosno, jednostavno rečeno, stvaranja takvog makroekonomskog okruženja u kojem će se u Hrvatskoj isplatiti proizvoditi i raditi. Malo ohrabrenje pruža činjenica da su se i u dosadašnjem makroekonomskom okruženju neka poduzeća snašla i polučila dobre rezultate. To se u prvom redu odnosi na privatna poduzeća koja su to od svog osnutka, a koja su povećala prosječan broj zaposlenih s 3,1 u 1994. na 6 u 2003. godini, te su u 2003. godini činila 94,4 posto ukupnog broja poduzeća, zapošljavala gotovo polovicu ukupnog broja radnika, ostvarivala 57 posto ukupnog prihoda raspoložuci s 33,7 posto imovine, što je za rezultat imalo činjenicu da je njihova dobit nakon oporezivanja bila 53,2 posto od ukupnog gospodarstva.

Tražeci hrvatske "gazele", dakle brzo rastuća poduzeća koja nose novu zaposlenost u razvijenim društvima, među 400 najvećih hrvatskih poduzeća, prema povećanju ukupnog prihoda, dobitka, izvoza i ekonomičnosti poslovanja, izdvojili smo 30 hrvatskih poduzeća. Ono što analiza nije mogla razlučiti je pitanje jesu li ti uspjesi rezultat sposobnosti menadžmenta, više ili manje izraženog monopolističkog položaja na hrvatskom tržištu, političkih veza, ili se pak radi o kombinaciji navedenih faktora. Gledajući samo navedene pokazatelje, ova poduzeća bi zaslužila epitet hrvatskih "gazela". Međutim, kada smo u analizu uveli pokazatelje poput proizvodnosti, rentabilnosti itd., ova poduzeća više i nisu bila tako uspješna, pa stoga trebamo biti oprezni u zaključcima.

Ono što je sasvim sigurno je činjenica da je u razdoblju od 1994. do 2003. godine proces tranzicije sasvim izmijenio vlasničku strukturu hrvatskih poduzeća, u kojoj su dominantna postala privatna poduzeća, a ekonomska politika njihovu djelatnost. Pod utjecajem ekonomske politike, posebice tečajne, otvoren je proces dezindustrijalizacije i bujanja trgovine i usluga, odnosno došlo je do prebacivanja glavine gospodarskih tokova iz realne (materi-

jalne) u financijsku sferu. Ovaj proces rezultirao je padom industrijske proizvodnje (u 2003. iznosila je svega 75% one iz 1990. godine), broja zaposlenih u industriji (svega 40% 2003./1990.), sa stagnacijom BDP-a i izvoza i enormnog povećanja uvoza, što je za posljedicu imalo visoki vanjskotrgovinski i platni deficit, te više nego zabrinjavajući, kako po dinamici, tako i po visini (83,3% BDP-a 2003.), vanjski i unutarnji dug. *Stoga se nameće potreba zaokreta ekonomske politike iz dosadašnje prorecesijske u razvojnu, u čijem središtu će biti poduzeće i to prvenstveno izvozno, jer bez rasta izvoza nije zamisliv dugoročno održiv rast proizvodnje i zaposlenosti, a niti stabilnost hrvatskog gospodarstva.*

BILJEŠKE

¹ Podatci za 1994. godinu ZAP., za 2001. FINA.

² Prema podacima DZS nominalne su plaće u razdoblju od 1994. do 1998. na razini ukupnoga gospodarstva porasle za 115%. Izvor: DZS, Statistički ljetopis 1999., str. 135.

³ Tako su, primjerice, u 1995. prosječne aktivne kamatne stope banaka u Njemačkoj iznosile 7,88%, u Irskoj 6,88%, u Japanu 3,90%, u Švicarskoj 5,59%, u Velikoj Britaniji 6,75%, a u Hrvatskoj 16,69%. Izvor: IMF - International Financial Statistics.

⁴ Ovakve zaključke možemo naći u gotovo svim materijalima Zavoda za platni promet u razdoblju od 1997. do 2000. godine.

⁵ Vidi radove autora kao što su: R. Cantillon (1982.), J. S. Mill (1948.), J. Schumpeter (1934.), N. Kirtzner (1982.), G. Gilder (1986.), G. Ban-nock (1986.), J. W. Carland (1984.), J. K. Galbraith (1978.), B. C. Vaught-F. Hoy (1988.), P. Scherschel (1985.), D. L. Serton (1986.) i drugi autori.

⁶ Vidi radove u: A. Francis (1986.), Mescon-Albert-Mehouri (1985.), Mintzberg, Nystrom (1988.), P. Drucker (1985.) i dr.

⁷ F. Bahtijarević-Šiber (1989., 2854-2872) mišljenja je, primjerice, da privatno vlasništvo nije niti neophodan niti dostatan uvjet za razvoj poduzetništva.

⁸ Koncept spajanja poduzetništva i menadžmenta kreirao je među prvima P. Drucker u poznatom radu iz 1985. godine.

⁹ Vjesnik, 21. rujna 2003.

¹⁰ *Ustav Republike Hrvatske*, Narodne novine br. 56. od 11. prosinca 1990.

¹¹ Izmjenama Zakona o operezivanju (koji je u primjeni od 2003. godine) dodaje se jedan razred, čime se povećava progresija, te se uvodi porez na dividendu, ali ne i kamatu, što ima znatne implikacije na sklonost ka investiranju.

¹² Prema "Privrednom vjesniku" od 6. svibnja 2002., str. 12.

¹³ Procjenjuje se da je između 1991. i 1998. godine između 130 i 150 tisuća pretežno mladih osoba iselilo iz Hrvatske (Wertheimer-Baletić, 2000., 16).

¹⁴ Odluka Savjeta HNB-a od 27. kolovoza 2003. kojom se povećava obvezna pričuva na deviznu pasivu banaka u kunama s 25 na 35 posto.

- Bahtijarević-Šiber F. (1989.), Poduzetništvo i rukovođenje, u: *Naše teme*, Zagreb, br. 11/1989. str. 2854-2872.
- Bannock G. (1986.), The Economic Role of the Small Firms in Contemporary Industrial Society, u: J. Curran, J. Stanworth, D. Watkins (eds.), *The Survival of the Small Firm*, Gower, Aldershot.
- Bedenik-Osmanagić, N. (2004.), Uspješnost najvećih u hrvatskome gospodarstvu, *Poslovni magazin*, broj 7 i 8, RRIF, Zagreb, str. 45-47.
- Brkanić, V. (2004.), Petsto najvećih hrvatskih tvrtki, *Poslovni magazin*, broj 7 i 8, RRIF, Zagreb, str. 33-44.
- Cantillon, R. (1982.), *Opća rasprava o prirodi trgovine*, CEKADE, Zagreb.
- Carland, J. W. i dr. (1984.), Differentiating Entrepreneurs From Small Business Owners: A Conceptualization, *Academy of Management Review*, br. 9, str. 354-359.
- Dragičević, A. (2003.), Znanost, obrazovanje i znanje u postmodernom razvoju Hrvatske, u Zborniku radova *Pristup strategiji ekonomskog razvoja Hrvatske*, HAZU, RIFIN, Ekonomija/Economics, br. 1., str. 249-273.
- Dragičević, A., Dragičević, D., (2003.), *Doba kiberkomunizma - Visoke tehnologije i društvene promjene*, Golden marketing, str. 542.
- Drucker, P. (1985.), *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*, Harper & Row, New York.
- Družić, G. (1995.), Razvoj poduzetništva u Hrvatskoj, u: *Restrukturiranje gospodarstva u Hrvatskoj*, knjiga 3, Ekonomski fakultet Zagreb, str. 51-59.
- Družić, G. (2001.), *Kriza hrvatskog gospodarstva i ekonomska politika*, Golden marketing, Zagreb.
- Družić, G. (2004.), *Hrvatska obratnica - Stanje i perspektive hrvatskog gospodarstva*, Golden marketing, Zagreb;
- Družić, I. (2003.), Proizvodni kapital kao pretpostavka i ograničenje gospodarskog rasta, u Zborniku radova *Pristup strategiji ekonomskog razvoja Hrvatske*, HAZU, RIFIN, Ekonomija/Economics, br. 1., str. 115-140.
- Easterly, W., Rebelo S. (1993.), Fiscal Policy and Economic Growth - An Empirical Investigation, *Journal of Monetary Economics*, 32, str. 417-458.
- Fisher, S. (1993.), The Role of Macroeconomic Factors in Growth, *Journal of Monetary Economics*, 32(3), str. 285-512.
- Francis, A. (1986.), *New Technology at Work*, Clarendon Press, Oxford.
- Franičević, V. (1994.), Mala poduzeća između mitova i stvarnosti: Posljedice za politiku razvoja, *Ekonomika misao i praksa*, No. 2, Dubrovnik.
- Friedman, M. (1969.), The Role of Monetary Policy in The Optimum Quantity of Money and Other Essays, Aldine Publishing Co, Chicago, p.p. 95-100.
- Friedman, M. (1973.), *Teorija novca i monetarna politika*, Rad, Beograd.
- Friedman, M. (1976.), Inflation and Unemployment (The 1976. Alfred Nobel Memorial Lecture), *Occasional Paper 51*, London, IAE.
- Galbraith, J. K. (1978.), *Nova industrijska država*, Stvarnost, Zagreb.
- Gilder, G. (1986.), *The Spirit of Enterprise*, Penguin Books, Harmondsworth.
- Graham, E. M., Krugman, R. (1999.), *Foreign Direct Investment in the USA*, Washington, DC: Institut for International Economics.

- Gray, J. (2002.), *Lažna zora - iluzije globalnog kapitalizma*, Masmedia, Zagreb.
- Grgić, M. (2002.), Autonomna monetarna politika i transmisijski mehanizam, HAZU, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, 3/2002., str. 597-617.
- Jelčić, Božidar, (2000.), Poduzeća u poreznom sustavu u: *Zbornik radova "Uvjeti i izgledi ekonomskog razvoja Hrvatske početkom 21. stoljeća"*, HAZU, str. 293-306.
- Kaldor, N. (1982.), *The Source of Monetarism*, Oxford University Press.
- Keynes, J. M. (1936.), *The General Theory of Employment, Interest and Money*, Macmillan, London (prevedeno u: *Opća teorija zaposlenosti, kamate i novca*, Kultura, Beograd, 1965.).
- Kirtzner, I. N. (1973.), *Competition and Entrepreneurship*, Chicago University Press, Chicago.
- Kirtzner, I. N. (1982.), The Theory of Entrepreneurship in Economic Growth, *Encyclopedia of Entrepreneurship*, Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Kovač, J. (1989.), Uloga poduzetništva u prestrukturiranja i razvoju suvremene privrede, *Naše teme*, Zagreb, br. 11, str. 2797-2817.
- Krugman, P. (2002.), *Doba smanjenih očekivanja*, Masmedia, Zagreb.
- Leibfritz, W., Thornton, J., Bibbee A. (1997.), Taxation and Economic Performance, OECD, Economic Department, *Working Paper*, br. 176.
- Mencinger, I. (2002.), *The Benefits of Ignoring IMF*, EIPF and University of Ljubljana.
- Mescon, M. H., Albert, M., Khedouri, F. (1985.), *Management*, Harper & Row, New York (2. izdanje).
- Mill, J. S. (1948.), *Principles of Political Economy With Some Applications to Social Philosophy*, J. W. Pasker, London.
- Mintzberg, H. (1988.), Managerial Work: From Observation, u: P. B. Dubosse (ur.), *Readings in Management*, Prentice Hall, Englewood-Cliffs, N. Y., str. 1-15.
- Nikić, G. (2003.), Gospodarski razvitak Hrvatske i konkurentnost na svjetskom tržištu u Zborniku radova: *Tečajna politika i gospodarski razvoj*, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, br. 2, str. 299-318.
- Nystrom, H. (1988.), Company Creativity and Innovation, u: P. Colemont, P. Groholt, T. Richards, H. Smeekes, (ur.) *Creativity and Innovation: Towards A European Network*, Kluwer, Dordrecht, str. 25-29.
- Perišin, I., Šokman, A., Lovrinović, I. (2001.), *Monetarna politika*, Pula, str. 320.
- Perišin, I. (2003.), Diskretna struktura financijskih fenomena, u Zborniku radova: *Tečajna politika i gospodarski razvoj*, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, br. 2, str. 319-335.
- Radošević, S. (1982.), Poduzetništvo u Hrvatskoj i uloga tehnološke politike, u: D. Čengić (ur.), *Kako do uspješnog poduzeća*, Croman, Zagreb str. 47-59.
- Radošević, D. (1998.), Kratkoročne i dugoročne dileme tečajne politike, *Privredna kretanja i ekonomska politika*, br. 67, Ministarstvo financija i Ekonomski institut Zagreb, str. 35-95.
- Sachs, J., Tornell, A., Velasco, A. (1996.), Financial Crisis in Emerging Markets - The Lessons from 1995, *NBER Working Papers*, No. 5576, National Bureau of Economic Research, Cambridge.

- Santini, G. (2002.), Međuovisnost sistema i politike, *Ekonomija/Economics* br. 3, HAZU, RIFIN, str. 465-473.
- Santini, G. (2003.), Odnos kamatne i neto profitne stope, u Zborniku radova *Pristup strategiji ekonomskog razvoja Hrvatske*, HAZU, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, br. 1., str. 201-215.
- Scherschel P. (1985.), The Comeback of Risk Takers, *Economic Impact*, br. 50, str. 27-32.
- Schumpeter, J. (1934.), *The Theory of Economic Development*, Harvard University Press, Harvard.
- Section, D. L. (1986.), Role of Entrepreneurship in Economic Development, u: R. D. Hisrich (ur.), *Entrepreneurship, Intrapreneurship and Venture Capital*, Lexington Books, Lexington, Mass., str. 27-40.
- Sirotković, J. (1996.), *Hrvatsko gospodarstvo*, Golden Marketing i HAZU.
- Sirotković, J., Družić, G. (1999.), *Utjecaj ekonomske politike na hrvatsko gospodarstvo*, HAZU, HIT-CONSULTING, Zagreb.
- Sirotković, J., Družić, G. (2001.), Hrvatska gospodarska kriza i pravci zaokreta iz recesije u ekonomski razvoj, HAZU, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, br. 1, svibanj 2001., str. 15-41.
- Sirotković, J. (2002.), *Polazišta za strategiju ekonomskog razvoja Hrvatske početkom 21. stoljeća - Teze za raspravu*, Radovi Odsjeka za ekonomska istraživanja HAZU, sv. 35, HAZU, RIFIN, Zagreb.
- Spajić, F. (2002.), Ekonomski i financijski učinci promjena u sustavu oporezivanja dobiti od 1. siječnja 2001. godine, u Zborniku radova *Ekonomska politika u 2003.*, Inženjerski biro, Opatija-Zagreb, str. 353-375.
- Stieglitz, J., Hoff, K. (1999.), *Modern Economic Theory and Development*, The World Bank and Princeton University.
- Stiglitz, J. E. (2002.), Employment, social justice and societal well-being, *International Labour Review*, vol. 141. no. 1-2 (prevedeno u Reviji za socijalnu politiku, br. 2, travanj-lipanj 2003., str. 237-233).
- Stipetić, V. (2003.), Hrvatsko gospodarstvo u 20. stoljeću, globalizacija i pogled u budućnost, u: *Zbornik radova "Ekonomska politika Hrvatske u 2004. godini"*, Inženjerski biro, Opatija, 2003.
- Vaught, B. C., Hoy, F. (1988.), Have You Got What it Takes to Run Your Own Business?, u: P. B. Dubosse (ur.), *Readings in Management*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N.Y., str. 297-307.
- Veselica, V. (2000.), Razumijevanje poduzeća i njegovo financiranje, u: *Zbornik radova "Uvjeti i izgledi ekonomskog razvoja Hrvatske početkom 21. stoljeća"*, HAZU, str. 293-306.
- Wertheimer-Baletić, A. (2000.), Predvidive promjene u dobroj strukturi stanovništva Hrvatske u: *Zbornik radova "Tržišna demokracija u Hrvatskoj - stanje i perspektive"*, HAZU, CROMAR, Zagreb - Varaždin, str. 13-21.
- Vojnić, D. (2003.), Ekonomija i politika tranzicije u teoriji i praksi - Gdje je Hrvatska?, u Zborniku radova *Pristup strategiji ekonomskog razvoja Hrvatske*, HAZU, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, br. 1., str. 61-95.
- Zdunić, S. (1997.), Osnovna pitanja politike restrukturiranja i razvoja hrvatskog gospodarstva, *Gospodarska politika Hrvatske - što i kako dalje u 1998.*, Opatijsko savjetovanje Hrvatskog društva ekonomista, Inženjerski biro, str. 53-77.
- Zdunić, S. (2002.), Kritična mjesta strukturne i stabilizacijske politike, HAZU, RIFIN, *Ekonomija/Economics*, 3/2002., str. 415-428.

Zdunić, S. (2003.), Putevi hrvatske makroekonomske politike, u Zborniku radova: *Tečajna politika i gospodarski razvoj*, RIFIN, Ekonomija/Economics, br. 2, str. 423-475.

Zdunić, S., Grgić, M. (1996.), Elementi za politiku oporavka Hrvatskog gospodarstva, *Ekonomija/Economics*, RIFIN, str. 219-247.

OSTALI IZVORI

FINA (2002.), *Informacije o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika u 2001.*, lipanj 2002. godine.

FINA (2003.), *Informacije o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika u 2002.*, lipanj 2003. godine.

FINA (2004.), *Informacije o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika u 2003.*, lipanj 2004. godine.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Znanstveno vijeće za ekonomsku istraživanja i hrvatsko gospodarstvo, (2001.): *Krizno stanje hrvatskog gospodarstva i pravci zaokreta ekonomske politike iz procecijske u razvoju*, Zagreb, 11. travnja 2001.

Hrvatska narodna banka, (2003.), *Bilten*, broj 96, kolovoz 2004.

Memorandum Vlade Republike Hrvatske o gospodarskoj politici, (1994.), *Privredna kretanja i ekonomska politika*, br. 32, lipanj-srpanj 1994.

Memorandum Vlade Republike Hrvatske o gospodarskoj politici, (1997.), *Privredna kretanja i ekonomska politika*, br. 56, travanj 1997.

Ministarstvo financija (2000.), Državni proračun RH 2001-2003., *Fiskalne projekcije*, Zagreb, kolovoz 2002.

Ministarstvo financija (1996.-2004.), *Mjesečni statistički prikazi Ministarstva financija*, tiskani u razdoblju 1996-4/2004.

OECD (2003.), *OECD Economic Outlook*, No. 73, June, Paris.

Privredni vjesnik (2004.), *400 najvećih 2003.*, broj 3355 od 9. lipnja.

RRIF (2004.), *Poslovni magazin*, broj 7 i 8, srpanj/kolovoz.

Ured za strategiju razvitka RH (2001.), *Strategija Hrvatske za 21. stoljeće - Načela razvitka Republike Hrvatske*, Zagreb, 3. 7. 2001.

Ured za strategiju razvitka RH (2001.), *Hrvatska u 21. stoljeću - Makroekonomija*, Zagreb, listopad.

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56, 22. 12. 1990.

Vlada Republike Hrvatske (1993.), *Provedba stabilizacijskog programa*, Zagreb.

Vlada Republike Hrvatske (2000.), *Memorandum of Economic And Financial Policies*, December 2000.

Vlada Republike Hrvatske (2000.), *Program rada Vlade Republike Hrvatske za razdoblje 2000.-2004. godine*, Zagreb, 8. veljače 2000.

Vlada Republike Hrvatske (2001.), *Letter of Development Policy*, 5. 6. 2001.

Vlada Republike Hrvatske (2001.), *Razvojni prioriteti Republike Hrvatske 2002.-2004., Rast zapošljavanja i standarda, otvorenost, konkurentnost, stabilnost*, Zagreb, 9. studenog 2001.

WB (1997.), *World Development Report*, Washington D.C.: World Bank.

ZAP (1999.), *Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Republike Hrvatske u 1998. godini*, lipanj, Zagreb.

ZAP (2000.), *Informacija o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika Republike Hrvatske u 1999. godini*, lipanj, Zagreb.

Zavod za platni promet (1995-2001.), *Informacije o osnovnim financijskim rezultatima poduzetnika*, lipanj 1995., lipanj 1997., srpanj 1998., lipanj 1999., lipanj 2000. i lipanj 2001.

Prilog 3. Uz tekst Gordana Družića

U tablici koja slijedi poduzeća su prikazana sukladno rangovima prema 10 različitim pokazatelja. Za početak, poduzeća su poredana prema rangu ukupnog prihoda (kolona 3). U koloni 4 poduzeća su rangirana prema uspješnosti (dobitak/kapital) ili povratu kapitala. U koloni 5 poduzeća su rangirana prema rentabilnosti (dobit/aktiva-imovina). U koloni 6 ove tablice poduzeća su rangirana prema zaduženosti (ukupne obveze/kapital). U koloni 7 poduzeća su rangirana prema sukladnosti kratkoročnih izvora financiranja (kratkoročna imovina/kratkoročne obveze). U koloni 8 poduzeća su rangirana prema sukladnosti dugoročnih izvora financiranja (dugoročna imovina/dugoročne obveze i kapital) što je "zlatno" bilančno pravilo, prema kojem dugoročna imovina mora bez ostatka biti financirana vlastitim i tuđim dugoročnim izvorima financiranja.

U koloni 9 poduzeća su rangirana prema stupnju pokrivanja A (vlastiti kapital/dugotrajna imovina). U koloni 10 poduzeća su rangirana prema stupnju pokrivanja B (kapital+dugoročne obveze/dugotrajna imovina). Ukoliko je ovaj pokazatelj ispod 100, znači da je dugotrajna imovina pokrivena kratkoročnim izvorima sredstava. U koloni 11 poduzeća su rangirana prema proizvodnosti (ukupni prihod/broj zaposlenih). I na kraju, u koloni 12 poduzeća su rangirana prema proizvodnosti mjerenoj odnosom dobitka poslije oporezivanja po zaposlenom.

Tablica 1.

Rang lista hrvatskih poduzeća po višestrukim pokazateljima ne/uspješnosti

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnost ¹	Rang rentabilnost ²	Rang zaduženost ³	Rang sukl. kratkoroč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivanja A ⁴	Rang stupnja pokrivanja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
INA - Industrija nafte d.d.	Zagreb	1	215	135	356	247	186	239	308	198	111
Hrvatska elektroprivreda d.d.	Zagreb	2	340	277	414	125	175	238	319	17	15
HT - Hrvatske telekomunikacije d.d.	Zagreb	3	273	152	462	13	336	107	158	276	95
Konzum d.d.	Zagreb	4	208	313	71	478	6	434	488	266	324
Hrvatske željeznice	Zagreb	5	-	-	263	414	91	365	403	474	-
HT Mobilne komunikacije d.o.o.	Zagreb	6	91	23	435	108	226	149	268	120	20
HEP-Proizvodnja d.o.o.	Zagreb	7	15	412	2	416	127	468	367	228	390
HEP-Distribucija d.o.o.	Zagreb	8	13	411	3	439	53	467	441	451	397
Pliva d.d.	Zagreb	9	360	302	447	471	124	224	370	271	175
Vipnet d.o.o.	Zagreb	10	87	51	268	119	206	328	288	131	36
Adris grupa d.d.	Rovinj	11	107	29	416	216	201	161	293	50	6
Vindija d.d.	Varaždin	12	205	202	191	411	86	344	408	133	146

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Getro d.d.	Sesvete	13	322	346	116	477	33	402	461	192	348
Bechtel International, Inc.	Otok Oštarijski	14	121	123	175	459	45	303	449	227	167
P.Z. Auto d.o.o.	Velika Gorica	15	49	30	217	169	476	13	18	22	18
Hrvatske šume društvo d.o.o.	Zagreb	16	-	-	375	272	188	205	306	482	-
Podravka - Prehrambena industrija d.d.	Koprivnica	17	-	-	367	241	198	221	296	398	-
Brodosplit - Brodogradilište d.o.o.	Split	18	-	-	16	448	59	460	435	403	-
Medika d.d.	Zagreb	19	-	-	151	303	320	122	174	91	-
Lura d.d.	Zagreb	20	-	-	272	279	171	313	323	272	-
Brodmerkur d.d.	Split	21	294	286	186	266	295	195	199	152	263
OMW Istrabenz d.o.o.	Zagreb	22	-	-	134	347	144	386	350	14	-
Ericsson Nikola Tesla d.d.	Zagreb	23	170	55	448	25	429	57	65	185	57
HP d.d.	Zagreb	24	394	378	427	91	239	155	255	490	399
Petrokemija d.d.	Kutina	25	-	-	346	423	108	289	386	366	-
Croatia Airlines d.d.	Zagreb	26	347	345	206	341	126	387	368	195	250
Hrvatska radiotelevizija	Zagreb	27	171	108	280	150	294	246	200	411	231
Uljanik Brodogradilište d.d.	Pula	28	404	405	275	385	373	119	121	313	403
Renault Nissan Hrvatska	Zagreb	29	18	35	109	256	465	24	29	15	22
Croscos, Naftni servisi d.o.o.	Zagreb	30	291	270	220	320	167	343	327	330	262
Tisak trgovačko d.d.	Zagreb	31	-	-	40	146	263	448	231	365	-
Konstruktor-inženjering d.d.	Split	32	99	247	50	435	22	420	472	371	330
Hrvatske ceste d.o.o.	Zagreb	33	403	387	471	359	140	190	354	98	33
Agrokor-Trgovina d.d.	Zagreb	34	52	309	20	228	492	7	2	11	64
3. maj brodogradilište d.d.	Rijeka	35	-	415	-	462	453	-	41	377	410
Financijska agencija	Zagreb	36	252	128	450	22	317	124	177	473	217
Viadukt d.d.	Zagreb	37	295	295	167	381	107	340	387	335	336
Hypo Leasing Kroatien d.o.o.	Zagreb	38	119	394	11	12	219	463	275	30	154
Metro Cash & Carry d.o.o.	Zagreb	39	-	-	407	100	251	138	243	206	-
Dalekovod d.d.	Zagreb	40	128	73	311	106	338	171	156	333	178
Tankerska plovidba d.d.	Zadar	41	399	395	251	49	253	354	241	89	301
Dalmacija cement - RMC Group d.d.	Kaštel Sućurac	42	179	54	466	23	293	118	201	214	45
Koka d.d. Varaždin	Varaždin	43	236	182	289	237	274	158	220	332	232
Benetton Croatia d.o.o.	Osijek	44	36	16	243	274	309	111	185	60	25
Siemens d.d.	Zagreb	45	86	77	182	211	434	53	60	246	144
*		46									
Billa d.o.o.	Zagreb	47	400	391	304	342	156	187	338	208	395
KTC d.o.o.	Križevci	48	248	254	174	326	183	332	311	190	283
Pevec d.o.o.	Bjelovar	49	214	331	53	452	13	431	481	220	337
Mercator-H d.o.o.	Velika Gorica	50	-	-	283	472	75	341	419	283	-
Dioki d.d.	Zagreb	51	-	-	445	177	190	178	304	168	-
Oktal Pharma d.o.o.	Zagreb	52	50	226	37	333	311	359	183	70	115
Farmacija d.d.	Zagreb	53	381	389	112	318	337	105	157	105	349
Coca-Cola Beverages Hrvatska d.d.	Zagreb	54	154	45	454	64	260	134	234	244	80

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratkoroč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokriva A ⁴	Rang stupnja pokriva B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Zagrebačka pivovara d.d.	Zagreb	55	46	12	357	214	284	123	210	202	35
Medical Intertrade d.o.o.	Sveta Nedelja	56									
Žito d.o.o.	Osijek	57	194	201	189	269	281	231	213	153	173
Strabag d.o.o.	Zagreb	58	-	-	-	436	2	-	492	144	-
ZET d.o.o.	Zagreb	59	390	402	227	250	9	432	485	483	408
AWT International d.o.o.	Zagreb	60	93	125	124	267	423	59	71	130	149
Tehnika d.d.	Zagreb	61	289	242	316	115	361	108	133	346	282
Euroline d.o.o.	Zagreb	62	78	74	178	179	386	130	108	79	6
Euro Petrol d.o.o.	Rijeka	63	160	292	57	431	50	436	444	93	261
Kraš, prehrambena industrija d.d.	Zagreb	64	301	212	385	157	224	184	270	397	237
Raiffeisen Leasing d.o.o.	Zagreb	65	264	403	15	1	306	461	188	26	198
Gradska plinara Zagreb d.o.o.	Zagreb	66	228	233	302	305	12	385	482	205	148
Orbico d.o.o.	Zagreb	67	-	-	65	273	446	84	48	83	-
M SAN grupa d.o.o.	Zagreb	68	144	58	370	60	443	44	51	48	44
Kerum d.o.o.	Split	69	140	250	77	438	58	428	436	258	290
Citroen Hrvatska	Zagreb	70	31	40	132	221	445	38	49	20	27
Belišće d.d.	Belišće	71	397	392	240	133	213	357	281	402	386
Peugeot Hrvatska d.o.o.	Buzin	72	34	27	160	242	447	37	47	19	21
Zvijezda d.d.	Zagreb	73	319	239	392	148	265	144	229	248	208
Industrogradnja d.d.	Zagreb	74	308	267	318	187	117	293	377	234	196
Jadrolinija	Rijeka	75	321	238	402	293	151	241	343	434	300
Gorenje Zagreb d.o.o.	Zagreb	76	341	368	99	226	365	298	129	73	280
Atlantic Trade d.o.o.	Zagreb	77	88	132	98	336	217	245	277	182	186
Jamnica d.d.	Zagreb	78	142	66	347	229	212	212	282	302	118
Ledo d.d.	Zagreb	79	226	164	308	111	356	153	138	254	174
Elektropromet d.d.	Zagreb	80	384	382	230	302	228	181	266	183	362
Autocommerce d.o.o.	Zagreb	81	143	200	108	376	114	362	380	64	98
Hrvatske autoceste d.o.o.	Zagreb	82	-	-	413	474	125	271	369	396	-
Plodine d.o.o.	Rijeka	83	61	284	28	487	17	458	477	194	276
Belupo lijekovi i kozmetika d.d.	Koprivnica	84	103	75	229	173	303	269	191	300	97
STSI - Integrirani tehnič. servisi d.o.o.	Zagreb	85	344	335	233	210	291	244	203	381	346
Tvornica lakih metala d.d.	Šibenik	86	-	-	166	407	113	388	381	416	-
Tekstilpromet d.d.	Zagreb	87	359	341	282	249	264	159	230	225	315
HEP-Prijenos d.o.o.	Zagreb	88	12	413	1	492	80	469	414	372	393
Tifon d.o.o.	Zagreb	89	48	253	30	158	235	449	259	74	161
Hrvatska brodogradnja d.o.o.	Trogir	90	-	-	17	488	25	445	469	1	-
Končar-KET d.d.	Zagreb	91	64	215	45	308	428	55	66	117	190
Hidroelektra Niskogradnja d.d.	Zagreb	92	361	379	149	382	157	342	337	420	388
Elektromaterijal d.d. za trgovinu i usluge	Rijeka	93	309	333	115	364	106	267	388	203	321
Alastor d.o.o.	Osijek	94	292	232	298	473	64	325	430	235	224
TE Plomin d.o.o.	Plomin	95									
Medifarm-Velebit d.d.	Varaždin	96	272	329	87	307	414	69	80	76	216

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kamen-Ingrad d.d.	Velika	139	135	183	131	420	89	394	405	358	221
Vodoopskrba i odvodnja d.o.o.	Zagreb	140	409	416	438	410	29	345	465	447	402
Saponia - Kemijska, prehrambena i farmaceutska industrija d.d.	Osijek	141	326	259	376	71	355	126	139	400	294
PBZ American Express	Zagreb	142	57	85	117	218	364	177	130	179	38
Plava laguna d.d.	Poreč	143	284	173	443	375	134	210	360	428	137
Recro d.d.	Zagreb	144	72	80	157	185	449	49	45	80	63
Brodokomerc Nova d.o.o.	Rijeka	145	206	320	62	371	131	194	363	362	389
Ronhill d.o.o.	Burići	146	26	13	231	164	467	21	27	55	5
Tomić & Co. d.o.o.	Zagreb	147	47	20	284	135	456	31	38	82	51
Hrvatska lutrija d.o.o.	Zagreb	148	92	44	293	166	358	116	136	424	172
Debis Leasing Hrvatska d.o.o.	Zagreb	149	281	384	35	494	38	457	456	21	100
Viktor Lenac d.d.	Rijeka	150	-	-	-	493	56	-	438	425	-
Hrvat. kontrola zrač. plovidbe d.o.o.	Velika Gorica	151									
Krka Farma d.o.o.	Zagreb	152	398	407	107	380	65	286	429	90	367
Aluflexpack d.o.o.	Murvica	153	-	-	68	192	233	435	261	255	-
Gramat d.d.	Zagreb	154	280	263	216	311	176	230	318	193	204
MCR-Mazda d.o.o.	Zagreb	155	11	28	126	268	442	40	52	9	13
Končar Energet. transformat d.o.o.	Zagreb	156	139	70	345	62	426	74	68	241	109
Toyota Croatia d.o.o.	Zagreb	157	40	104	72	348	221	150	273	7	42
Riviera holding d.d.	Poreč	158	299	191	451	490	104	226	390	448	165
Tvin d.d.	Virovitica	159	329	243	426	44	388	81	106	460	322
Jadranski naftovod d.d.	Zagreb	160	364	316	436	58	182	220	312	260	112
Stanić d.o.o.	Samobor	161	106	87	202	186	366	172	128	175	142
Porsche Leasing d.o.o.	Zagreb	162	-	-	12	17	174	462	320	28	-
Biljmerkant d.o.o.	Osijek	163	296	317	143	457	35	378	459	391	360
Zagorje-Tehnobeton d.d.	Varaždin	164	246	227	242	200	360	125	134	410	305
Petrol trgovina d.o.o.	Zagreb	165	375	349	358	90	321	176	173	12	76
Badel 1862 d.d.	Zagreb	166	371	351	324	203	222	225	272	337	311
Diners Club Adriatic d.d.	Zagreb	167	185	223	133	196	451	50	43	156	70
Jadranka d.d.	Mali Lošinj	168	327	258	386	458	121	285	373	388	229
Zagrebačke ceste d.o.o.	Zagreb	169	256	229	250	92	399	152	95	379	293
MAN Importer Hrvatska d.o.o.	Zagreb	170	227	217	194	310	261	132	233	52	140
Alca Zagreb d.o.o.	Zagreb	171	84	68	196	128	387	201	107	171	99
Iredal d.o.o.	Split	172	313	404	18	369	44	427	450	42	376
Chromos agro d.d.	Zagreb	173	233	130	380	101	393	71	101	157	81
Osijek-Koteks d.d.	Osijek	174	198	221	161	391	100	368	394	327	245
Mediator d.o.o.	Komolac	175	334	388	49	445	47	440	447	286	391
Lantea d.d.	Zagreb	176	356	336	274	332	179	182	315	389	365
INA-CRO Petrol d.d.	Zagreb	177	98	89	172	343	166	265	328	92	131
BINA-Istra d.d.	Pula	178	110	141	146	16	315	395	179	8	3
Duhan d.d.	Zagreb	179	401	409	150	297	230	320	264	351	411

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Danica Mesna industrija d.o.o.	Koprivnica	180	216	205	199	184	271	329	223	395	254
Brodotrogir d.d.	Trogir	181	-	-	-	485	142	-	352	476	-
Gradska ljekarna Zagreb	Zagreb	182	146	37	458	7	481	9	13	251	110
Čistoća d.o.o.	Zagreb	183	408	406	434	66	335	102	159	480	412
Slobodna Dalmacija - Trgovina d.o.o.	Split	184	234	137	374	113	400	68	94	367	327
Termocommerce d.o.o.	Zagreb	185	127	115	211	163	405	90	89	163	145
PIK Vrbovec - Mesna industrija	Vrbovec	186	-	-	-	469	314	-	180	468	-
Poni trgovina, d.o.o.	Koprivnica	187	-	293	-	394	471	-	23	18	91
PAN - Papirna industrija d.o.o.	D. Andrijevići	188	352	330	279	460	60	318	434	417	341
Autocesta Rijeka - Zagreb d.d.	Zagreb	189	-	-	290	55	97	370	397	331	-
Samoborka d.d.	Samobor	190	202	186	226	123	290	323	204	270	184
P.P.C. Buzet d.o.o.	Juričići	191	362	375	158	440	76	380	418	354	371
Jadroplov d.d.	Split	192	55	52	159	495	81	416	413	65	8
Finvest Corp d.d.	Čabar	193	385	365	359	286	150	280	344	357	339
Istraturist Umag d.d.	Umag	194	241	126	408	482	116	277	378	412	129
GP Krk d.d.	Krk	195	300	298	173	324	178	358	316	344	334
Radin-Grafika d.o.o.	Zagreb	196	145	179	144	246	436	54	58	78	83
Lavčević d.d.	Split	197	355	328	335	176	277	165	217	35	85
Vjesnik d.d.	Zagreb	198	-	-	329	224	195	291	299	408	-
Šport tip d.o.o.	Zagreb	199	-	-	406	36	431	56	63	253	-
Hyundai Auto Zagreb d.o.o.	Zagreb	200	268	246	224	70	424	136	70	45	138
Europa-Mil d.o.o.	Zagreb	201	218	204	207	339	162	306	332	124	207
Kutjevački podrum d.d.	Kutjevo	202	-	-	198	264	249	276	245	373	-
Distripress d.o.o.	Zagreb	203	74	33	285	251	216	237	278	178	104
Tvornica duhana Zagreb d.d.	Zagreb	204	239	100	460	4	452	33	42	245	46
INAGIP d.o.o.	Zagreb	205									
Puris d.d.	Pazin	206	-	-	419	75	329	112	165	375	-
Sonik d.o.o.	Zadar	207	201	272	92	239	406	206	88	209	323
Trgohit d.o.o.	Čakovec	208	172	248	89	412	73	409	421	341	332
Fero-Term d.o.o.	Zagreb	209	244	203	258	193	375	95	119	158	201
Digitel d.o.o.	Zagreb	210	82	120	102	277	441	41	53	102	89
HVB Leasing Croatia d.o.o.	Zagreb	211	-	-	-	77	155	-	339	37	-
Autokuća Baotić d.o.o.	Zagreb	212	120	172	120	254	376	170	118	136	252
Čazmatrans - Prijevoz d.o.o.	Čazma	213	181	374	24	437	57	454	437	485	407
HYPO Leasing Steiermark d.o.o.	Zagreb	214	-	-	-	3	237	-	257	24	-
Perutnina Ptuj - Pipo	Čakovec	215	393	386	259	346	154	305	340	387	392
Jolly JBS d.o.o.	Drniš	216	161	340	33	466	34	452	460	249	338
Henkel Croatia d.o.o.	Zagreb	217	113	65	277	183	412	65	82	106	116
Lošinjska plovidba - Brodarstvo d.d.	Mali Lošinj	218	-	-	32	499	16	456	478	134	-
Orvas plus d.o.o.	Zagreb	219	115	97	209	140	473	23	21	149	152
Agroprerada d.d.	Ivanić-Grad	220	312	312	190	304	262	154	232	219	278
Končar D&ST d.d.	Zagreb	222	167	142	228	156	372	140	122	274	195

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
KIM d.d.	Karlovac	223	3	2	185	417	49	307	445	231	31
HEP Plin d.o.o.	Osijek	224	-	-	-	330	23	-	471	161	-
GIP Pionir d.o.o.	Zagreb	225	174	245	135	132	204	272	290	146	209
Gold Buje d.o.o.	Buje	226	304	398	22	377	11	392	483	16	396
Gavranović, d.o.o.	Zagreb	227	70	56	192	270	347	100	147	188	159
Beiersdorf d.o.o.	Zagreb	228	54	17	348	96	474	16	20	62	30
Instalotehna d.d.	Zagreb	229	232	268	119	395	52	326	442	135	212
Gradnja d.o.o.	Osijek	230	282	255	237	145	339	233	155	385	314
PBZ-Leasing d.o.o.	Zagreb	231	85	208	66	33	255	444	239	86	56
Auto 2000 d.o.o.	Zagreb	232	-	-	5	253	248	465	246	137	-
Odašiljači i veze d.o.o.	Zagreb	233	217	144	334	209	184	311	310	356	169
INGRA d.d.	Zagreb	234	253	235	221	236	259	261	235	166	166
DIK d.o.o.	Žrnovnica	235	27	122	46	404	26	412	468	34	119
Zračna luka Zagreb d.o.o.	Velika Gorica	236	346	264	469	48	191	175	303	453	228
Carlsberg Croatia d.o.o.	Koprivnica	237	-	-	294	468	48	296	446	311	-
Mobis Electronic d.o.o.	Zagreb	238									
Konikom d.o.o.	Osijek	239	109	236	64	392	41	383	453	181	213
Flio d.o.o.	Osijek	240	8	9	253	28	479	25	15	3	2
Žitnjak d.d.	Zagreb	241	-	-	319	354	146	188	348	394	-
Boso d.o.o. za promet robe, usluga i posredništvo	Vinkovci	242	152	136	204	280	234	228	260	325	279
Unilever Croatia d.o.o.	Zagreb	243	-	-	176	243	417	62	77	107	-
Pet Plus Leasing d.o.o.	Buzin	244	213	220	170	102	208	393	286	-	-
Liburnia Riviera Hoteli d.d.	Opatija	245	333	244	437	81	185	213	309	463	205
Veterina d.o.o.	Kalinovica	246	338	271	415	32	416	67	78	342	272
Grada d.d.	Vranjic	247	157	159	188	262	354	127	140	167	191
SHW/RWE Umwelt Aqua Vodogr. d.o.o.	Zagreb	248	9	218	27	323	480	11	14	10	7
Duhan d.d.	Rijeka	249	343	287	394	85	390	73	104	310	374
Ve-mil d.o.o.	Zagreb	250	148	162	163	260	326	207	168	115	199
Lesnina d.o.o.	Zagreb	251									
Trgocentar d.d.	Virovitica	252	353	343	238	454	62	335	432	383	368
Zepter International d.o.o.	Zagreb	253	80	224	54	433	10	413	484	165	151
Jedinstvo d.d.	Mihaljekov Jarek	254	131	63	355	67	437	52	57	317	150
DIL Europa - Nekretnine d.o.o.	Zagreb	255	-	-	-	500	-	-	-	-	-
Mlinar d.d.	Križevci	256	382	373	261	361	137	331	357	458	378
Electrolux d.o.o.	Zagreb	257	290	301	156	222	483	8	11	63	197
Meggle Adria d.o.o.	Matulji	258	178	127	260	137	486	2	8	32	65
Bilokalnik-IPA d.o.o.	Koprivnica	259	324	266	354	188	241	191	253	441	308
Montmontaža d.d.	Zagreb	260	323	275	306	287	194	252	300	155	163
Kamgrad d.o.o.	Zagreb	261	195	281	83	418	71	417	423	256	285
Euro-Alfa d.o.o.	Zagreb	262	303	305	162	258	322	209	172	113	223
Bijelić Co d.o.o.	Osijek	263	66	25	291	79	381	146	113	84	62

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Mesna industrija Vajda d.d.	Čakovec	264	320	241	403	52	430	58	64	359	310
Ecos trgovina d.o.o.	Zagreb	265	71	207	59	154	389	400	105	142	179
E Plus d.o.o.	Donji Stupnik	266	96	193	82	301	348	264	146	44	54
Rox d.o.o.	Zagreb	267	288	323	106	363	130	369	364	150	287
Petrokov d.o.o.	Zagreb	268	125	158	148	232	374	183	120	114	135
Stridon Promet	Dugo Selo	269	2	1	67	306	304	366	190	211	11
Wienerberger Ilovac d.d.	Karlovac	270	136	64	350	389	118	242	376	268	86
Trgonom d.o.o.	Novi Marof	271	114	304	38	400	27	425	467	340	369
Elektromagic d.o.o.	Split	272	168	90	327	170	312	147	182	67	92
Centar za vozila Hrvatske d.d.	Zagreb	273	59	48	187	486	40	390	454	418	157
Mechel Željezara	Sisak	274	-	-	372	316	152	255	342	493	-
Đuro Đaković Specijalna vozila d.d.	Slav. Brod	275	278	322	118	172	276	355	218	413	326
Plana promet d.o.o.	Zagreb	276	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zagrebačke pekarnice Klara d.d.	Zagreb	277	-	-	421	109	231	166	263	472	-
Termoplin d.d.	Varaždin	278	166	94	389	144	77	254	417	177	96
Jambo d.o.o.	Metković	279	-	-	-	455	21	-	473	348	-
Megatrend d.o.o.	Zagreb	280	137	81	287	129	464	26	30	94	106
Merkur International d.o.o.	Sesvete	281	-	-	177	281	205	330	289	201	-
Đakovština d.d.	Đakovo	282	354	327	286	340	158	299	336	427	295
Exportdrvo d.d.	Zagreb	283	377	357	303	215	246	197	248	290	309
Alstom Hrvatska d.o.o.	Karlovac	284	-	149	-	27	460	-	34	432	258
Strojopromet - Zagreb d.o.o.	Šenkovec	285	76	283	51	114	14	376	480	164	271
Vodovod i kanalizacija d.o.o.	Split	286	283	285	341	259	15	405	479	392	114
PIK Vinkovci d.d.	Vinkovci	287	307	234	363	124	333	139	161	405	273
Eurocable Group d.o.o.	Zagreb	288	95	278	39	331	189	442	305	176	226
Velekem	Zagreb	289	325	326	171	405	68	322	426	229	319
Volex d.o.o.	Zagreb	290	75	102	123	178	455	45	39	347	220
Folijaplast d.o.o.	Murvica	291	-	3	-	322	493	-	1	-	-
Bakmaz d.o.o.	Zadar	292	271	310	110	419	82	398	412	173	302
Lura Rijeka d.d.	Rijeka	293	-	-	305	450	93	317	401	491	-
Trgometal d.o.o.	Zagreb	294	366	338	336	168	363	89	131	200	303
Kolinska d.o.o.	Zagreb	295	-	-	101	373	88	232	406	122	-
Rezidencija Skiper d.o.o.	Crveni Vrh	296	1	50	7	34	319	464	175	33	9
Tempo d.d.	Zagreb	297	-	-	-	461	-	-	-	478	-
UGO oprema i gradnje d.o.o.	Zagreb	298	245	347	55	425	85	439	409	141	240
Istravinoexport d.d.	Rijeka	299	270	256	210	142	310	315	184	334	260
Lek Zagreb d.o.o.	Zagreb	300	-	-	138	278	421	60	73	127	-
Subterra Zagreb d.o.o.	Zagreb	301	20	110	48	321	484	4	10	4	4
Autotrans d.d.	Rijeka	302	317	262	344	453	111	319	383	439	328
Trgocentar d.d.	Čakovec	303	-	-	214	476	28	347	466	368	-
Lura-keksi d.o.o.	Osijek	305	-	-	320	257	170	273	324	467	-
Slobodna Dalmacija d.d.	Split	306	-	-	247	345	148	336	346	455	-

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokriva A ⁴	Rang stupnja pokriva B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Bouygues TP podružnica u RH	Zagreb	307	-	-	-	300	-	-	-	174	-
Bolus d.o.o.	Zagreb	308	30	5	420	47	438	46	56	261	94
Trgostil d.d.	Donja Stubica	309	380	360	299	388	112	208	382	378	382
Jadranska pivovara - Split d.d.	Vranjic	310	386	371	307	80	268	292	226	318	343
HG Spot d.o.o.	Zagreb	311	186	225	128	231	279	364	215	121	210
Bauhaus-Zagreb K.D.	Zagreb	312									
Đuro Đaković Montaža d.d.	Slav. Brod	313	302	261	264	244	209	282	285	461	325
		314									
Messer Croatia Plin d.o.o.		315									
GRA-PO	Donji Stupnik	316	68	95	113	103	404	327	90	43	41
Auto kuća Lozić d.o.o.	Široko Polje	317	374	383	140	182	408	167	86	129	373
Magma d.o.o.	Varaždin	318	83	197	73	379	74	375	420	139	251
Herbos d.d. Sisak	Sisak	319	389	385	215	155	331	262	163	376	375
Cedevita d.o.o.	Zagreb	320	175	109	281	54	394	151	100	353	177
Europatrade d.o.o.	Sesvete	321	247	195	292	174	368	93	126	53	101
A.B. Petrol Promet d.o.o.	Sop	322	56	216	42	406	8	403	486	72	200
Vupik d.d.	Vukovar	323	-	-	404	372	138	240	356	481	-
Veterinaria d.o.o.	Zagreb	324	-	-	-	481	313	-	181	222	-
IGM-Tounj d.d.	Ogulin	325	133	171	145	386	103	372	391	386	253
Arenaturist d.d.	Pula	326	410	417	382	159	147	309	347	449	409
PPK Karlovačka mesna ind. d.d.	Karlovac	327	335	290	322	191	269	189	225	320	312
ZM-Inženjering d.o.o.	Zagreb	328	53	167	63	357	30	350	464	39	82
Jadran d.d.	Crikvenica	329	407	410	254	497	55	373	439	430	398
Generalturist d.o.o.	Zagreb	330	357	337	300	217	227	214	267	299	361
Gavrilović trgovina d.o.o.	Petrinja	331	4	315	8	319	450	443	44	329	384
Neckermann d.o.o.	Varaždin	332	24	184	36	456	5	437	489	223	257
Atlas, d.d.	Dubrovnik	333	-	-	252	141	196	363	298	421	-
Maziva-Zagreb d.o.o.	Zagreb	334	-	-	442	63	307	113	187	361	-
GRP-Media d.o.o.	Zagreb	335	42	92	84	383	223	377	271	25	29
Tondach Hrvatska d.d.	Bedekovčina	336	243	140	391	207	193	219	301	298	141
Auto kuća - Štarkelj d.o.o.	Velika Gorica	337	158	105	262	325	163	258	331	104	120
Zovko-Zagreb d.o.o.	Sesvete	338	351	367	125	430	99	406	395	186	359
Hoteli Mliini d.d.	Mliini	339	22	6	383	470	119	295	375	247	19
Bavaria pivo d.o.o.	Zagreb	340	81	157	88	390	92	404	402	116	139
TLM-TVP d.o.o.	Šibenik	341	-	-	395	387	123	198	371	470	-
Agit d.o.o.	Zagreb	342	279	325	94	317	325	173	169	265	364
Končar - Sklopna postrojenja d.d.	Sesvete	343	255	219	270	197	369	88	125	287	267
Robić d.o.o.	Velika Gorica	344	77	161	85	401	96	419	398	54	58
McCann-Erickson d.o.o.	Zagreb	345	267	291	139	245	469	20	25	103	274
Inem-Electronic d.o.o.	Zagreb	346									
Pacific Fruit Limited d.o.o.	Zagreb	347	379	363	276	122	485	3	9	13	286
Istracommerce	Pazin	348	238	213	218	465	54	360	440	285	275

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Vodovod-Osijek d.o.o.	Osijek	349	402	396	439	78	39	321	455	475	380
Operativna kompanija d.o.o.	Zagreb	350	23	31	130	368	90	353	404	87	28
Drvenik-Tuna, d.o.o.	Marina	351	-	-	-	489	-	-	-	6	-
AKD d.o.o.	Zagreb	352	249	119	453	24	384	80	110	328	126
MIV d.d.	Varaždin	353	258	194	352	230	254	145	240	477	304
Bjelovarska industrija mesa d.o.o.	Bjelovar	354	-	-	-	484	-	-	-	312	-
Čakovečki mlinovi d.d.	Čakovec	355	192	69	464	15	392	72	102	319	107
INA-Osijek Petrol d.d.	Osijek	356	210	134	342	234	257	133	237	213	227
Lonia d.d.	Kutina	357	275	252	225	238	288	227	206	295	289
Strahinjčica trgovina i usluge d.d.	Krapina	358	196	198	197	463	94	382	400	108	123
Kutjevo d.d.	Kutjevo	359	-	-	241	444	67	348	427	431	-
Kali tuna d.o.o.	Kali	360	105	82	205	296	286	120	208	138	59
Brodospas d.d.	Split	361	368	318	446	51	302	121	192	264	234
Prevent Zlatar d.o.o.	Zlatar	362	-	376	-	428	72	-	422	450	385
Elektrometal d.d.	Bjelovar	363	328	307	257	299	244	148	250	384	345
Agrocroatia d.o.o.	Zagreb	364	108	289	41	199	377	429	117	160	241
Automehanika d.d.	Zagreb	365	391	372	364	271	187	218	307	196	350
Labud d.o.o.	Zagreb	366	395	370	444	26	440	42	54	324	370
Radin-Repro i roto d.o.o.	Zagreb	367	240	257	154	121	341	361	153	240	218
Etradex d.o.o.	Sv. Katarina	368	211	151	295	136	432	51	62	128	214
Valalta d.o.o.	Rovinj	369	235	146	368	38	300	211	194	355	171
Senso d.o.o.	Zagreb	370	100	78	212	87	488	5	6	68	72
Adria P.A. d.o.o.	Rijeka	371	287	353	75	248	285	410	209	109	356
Remont i održavanje pruga d.o.o.	Zagreb	372	159	148	203	289	318	109	176	469	316
Prehrambeno industr. kombinat d.d.	Rijeka	374	363	314	440	99	258	135	236	437	340
Sljeme d.d.	Sesvete	375	-	--	288	475	69	337	425	406	-
Madig d.o.o.	Ogulin	376	237	319	79	360	135	411	359	350	352
Školska knjiga d.d.	Zagreb	377	242	133	405	72	391	78	103	289	103
Autocentar Roca d.o.o.	Zagreb	378	116	84	236	149	385	128	109	100	193
Jadran Trgovina d.o.o.	Rovinj	379	349	280	428	314	153	185	341	305	353
Anita d.d.	Vrsar	380	231	83	470	14	210	156	284	404	74
Tankercomerc d.d.	Zadar	381	316	288	248	167	282	275	212	306	247
Peko-Dal d.o.o.	Split	382	149	76	337	59	459	35	35	323	211
Team d.d.	Čakovec	383	331	355	104	451	32	389	462	338	372
Euroleasing d.o.o.	Split	384	38	279	19	498	1	459	493	23	32
Robot Commerce, d.o.o.	Split	385	111	139	141	195	353	316	141	242	183
Hermes Plus d.o.o.	Buzin	386	126	91	245	138	478	14	16	148	93
Trgovina Krk d.d.	Malinska	387	339	276	417	117	301	114	193	259	317
Magros d.o.o.	Opatija	388	134	176	153	190	357	256	137	140	187
TP Varaždin d.o.o.	Varaždin	389	314	366	74	315	202	399	292	339	383
Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera	Plitvička Jezera	390	392	361	441	358	143	235	351	487	291

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Limex d.o.o.	D. Miholjac	391	310	352	91	240	252	401	242	433	366
Merkur, d.o.o.	Split	392	376	377	193	367	129	312	365	238	379
Vrutak d.o.o.	Zagreb	393	365	393	70	378	43	308	451	169	404
Alpine Bau Zagreb d.o.o.	Zagreb	394	41	163	47	365	110	371	384	40	49
Tarle i Krnić d.o.o.	Rijeka	395	45	67	103	309	344	142	150	56	105
PP Orahovica d.d.	Orahovica	396	-	-	296	95	397	110	97	465	-
Elcon d.d.	Zlatar-Bistrica	397	-	-	255	483	31	356	463	462	-
Novi list d.d.	Rijeka	398	250	189	332	131	250	247	244	393	277
Prva sportska kladionica d.o.o.	Lučko	399	122	60	333	151	243	229	251	456	222
Combis d.o.o.	Dubrovnik	400	102	34	377	130	345	99	149	216	77
Končar-Elektroindustrija d.d.	Zagreb	401	387	354	430	5	225	202	269	119	69
Turisthotel d.d.	Zadar	402	223	93	452	30	283	143	211	414	158
Termika d.o.o.	Novi Marof	403	219	96	431	82	330	106	164	316	176
Keramička industrija Orahovica d.d.	Orahovica	404	411	419	90	143	256	418	238	415	414
Glas Istre d.o.o.	Pula	405	378	381	179	208	418	82	76	369	406
IPK Tvornica ulja Čepin d.d.	Čepin	406	350	332	256	194	403	76	91	308	313
Ljekarna Split	Split	407	298	209	381	74	439	43	55	267	249
Swietelsky Baugesellschaft MBH – Podružnica Zagreb	Zagreb	408	29	369	9	352	-	-	-	-	-
Končar-Elektronika i informat. d.d.	Zagreb	409	224	166	325	104	396	83	98	352	242
Končar-GIM d.d.	Zagreb	410	-	-	69	370	105	423	389	444	-
Radnik d.d.	Križevci	411	173	88	340	107	410	79	84	464	233
Olympus d.o.o.	Zagreb	412	58	129	81	362	122	203	372	101	61
Terra Jaska d.o.o.	Jastrebarsko	413	19	311	14	396	4	447	490	110	236
Zvečevo d.d.	Požega	414	318	260	349	206	247	169	247	457	320
Istra cement d.o.o.	Pula	415	-	-	353	97	220	287	274	293	-
MD Profil d.o.o.	Đakovo	416	396	400	152	408	95	379	399	294	394
Hidrocommerce	Donji Stupnik	417	39	36	155	227	278	333	216	281	113
Delkreder d.o.o.	Kaštel Sućurac	418	-	390	-	205	238	-	256	5	34
Horex Trade d.o.o.	Zagreb	419	123	344	26	350	383	77	111	31	170
PIK Vrbovec Govedarska farma	Poljanski Lug	420	-	222	-	399	3	-	491	111	181
Industrogradnja Građenje d.o.o.	Donja Lomnica	421	-	-	-	275	491	-	3	445	-
HYP0 Alpe-Adria Consultants d.o.o.	Zagreb	422	69	359	13	19	463	451	31	77	124
Nina commerce d.o.o.	Zagreb	423	147	61	411	2	466	29	28	291	147
Doseg d.o.o.	Osijek	424	336	380	78	409	87	421	407	292	363
Contek d.o.o.	Zagreb	425	112	46	371	69	458	30	36	123	78
Autowill d.o.o.	Vukovar	426	94	32	378	53	468	22	26	49	52
Poduzeće za ceste split d.d.	Split	427	73	42	310	118	398	75	96	237	68
Dalmacijavino d.d.	Split	428	-	-	169	449	36	351	458	471	-
Zagrebački velesajam d.d.	Zagreb	429	383	339	463	39	203	163	291	382	288
Plamen-international d.o.o.	Požega	430	189	117	321	134	280	222	214	459	239
Ferrero d.o.o. za trgovinu	Zagreb	431	10	18	195	175	490	1	4	58	14

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko-roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrivenja A ⁴	Rang stupnja pokrivenja B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Kvasac d.o.o.	Prudnice	432	259	180	379	161	298	115	196	304	188
Kamen d.d.	Pazin	433	293	228	331	84	349	174	145	401	281
IBM Hrvatska d.o.o.	Zagreb	434	104	99	184	189	472	18	22	236	133
Fokus d.o.o.	Zagreb	435	141	71	330	147	308	162	186	159	75
Centar za kombinirani transport Zagreb d.d.	Zagreb	436	89	62	234	212	413	64	81	81	73
C.I.O.S. d.o.o.	Zagreb	437	90	39	317	355	145	216	349	197	66
Pemo Trade d.o.o.	N. Mokošica	438	65	107	93	291	197	415	297	212	185
Tvornica stočne hrane d.d.	Čakovec	439	265	143	459	9	435	47	59	191	108
Prehrana trgovina d.d.	Zagreb	440	-	-	180	434	78	367	416	374	-
IPK Kandid d.d.	Osijek	441	251	160	388	31	457	34	37	442	259
Robert bosch d.o.o.	Zagreb	442	197	131	343	83	477	12	17	112	128
Sokol marić i dr. k.d.	Zagreb	443	14	19	183	204	334	263	160	494	298
Pellis d.o.o.	Sesvete	444	348	303	366	427	101	248	393	172	248
Intermod d.o.o.	Zadar	445	212	124	369	88	273	199	221	315	194
HEMPEL d.o.o. Umag	Umag	446	155	43	461	11	444	39	50	180	43
Intereuropa d.o.o.	Zagreb	447	190	116	323	219	199	283	295	446	164
Zrinjevac	Zagreb	448	370	334	396	180	164	192	330	489	387
Bura 1 d.o.o.	Zagreb	449	163	364	25	421	61	455	433	147	307
GP Dubrovnik d.d.	Dubrovnik	450	276	231	266	202	292	204	202	399	297
Medi-lab d.o.o.	Zagreb	451	118	174	114	349	177	234	317	95	87
Brodogradilište Kraljevica d.d.	Kraljevica	452	-	-	-	422	351	-	143	452	-
Autotrolej kom. pod za promet putnika p.o.	Rijeka	453	35	21	222	351	120	346	374	486	244
Autobusni promet d.d. Varaždin	Varaždin	454	305	308	168	480	46	397	448	454	358
ABB d.o.o.	Zagreb	455	79	53	239	152	475	15	19	59	40
Veting Voestalpine d.o.o.	Varaždin	456	117	155	137	265	316	281	178	99	88
Gorup d.o.o.	Tomaševac	457	315	348	96	313	287	243	207	75	264
Infosistem d.d.	Zagreb	458	372	342	361	233	245	141	249	250	351
F.A.V.A.L. d.o.o.	Zagreb	459	388	414	21	398	51	453	443	96	400
Wrigley Hrvatska d.o.o.	Zagreb	460	16	4	449	20	470	19	24	66	10
Coopcostruttori d.d. Podružnica Zagreb	Zagreb	461	5	199	23	429	7	433	487	322	238
Vodotehnika d.d.	Zagreb	462	285	274	201	298	218	288	276	326	284
Spin Valis d.d. Požega	Požega	463	330	265	384	50	382	97	112	443	333
Ruting d.o.o.	Rubeši	464	33	22	208	201	454	32	40	46	26
Ireks Aroma d.o.o.	Zagreb	465	269	138	465	6	433	48	61	226	127
Iris d.d.	Zagreb	466	153	190	142	294	275	260	219	280	225
Elipso d.o.o.	Zagreb	467	-	418	-	384	24	-	470	278	413
Prima Commerce d.o.o.	Bjelovar	468	63	59	164	112	489	6	5	321	180
Chromos boje i lakovi d.d.	Zagreb	469	229	113	409	40	340	129	154	314	143
Končar-Kučanski aparati d.o.o.	Zagreb	470	342	282	398	65	380	87	114	426	335
Vulkal d.o.o.	Zagreb	471	182	154	235	165	427	66	67	145	134
Robni terminali Zagreb	Zagreb	472	277	147	467	366	139	196	355	419	125

Naziv	Mjesto	Rang UP	Rang uspješnosti ¹	Rang rentabilnosti ²	Rang zaduženosti ³	Rang sukl. kratko- roč. izvora financ.	Rang sukl. dugoroč. izvora financ.	Rang stupnja pokrića A ⁴	Rang stupnja pokrića B ⁵	Rang prihoda po zaposlenom ⁶	Rang dobiti po zaposlenom ⁷
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Đuro Đaković Holding d.d.	Slav. Brod	473	-	-	373	356	141	257	353	41	-
Grič Petrol d.o.o.	Samobor	474	62	185	61	338	169	424	325	125	182
Vodovod i kanalizacija Komunalno poduzeće p.o.	Rijeka	475	-	-	433	160	165	200	329	407	-
Kladionice Žderić d.o.o.	Osijek	476	130	49	401	344	128	223	366	336	292
PAN - Trgopromet d.d.	Đakovo	477	60	41	213	57	370	290	124	438	156
Nin Elektrocommerce d.o.o.	Zadar	478	138	206	95	162	411	301	83	215	206
Inker d.d. Zaprešić	Zaprešić	479	358	297	455	45	299	117	195	488	344
Reckitt Benckiser d.o.o.	Zagreb	480	37	11	338	139	327	104	167	61	24
Jadranski pomorski servis d.d.	Rijeka	481	176	118	271	288	168	349	326	288	102
Piaggio hrvatska d.o.o.	Split	482	21	8	309	86	482	10	12	36	16
PPK Valpovo d.d.	Valpovo	483	-	-	365	283	159	279	335	380	-
Jadran Galenski laboratorij d.d.	Rijeka	484	164	121	246	213	296	217	198	277	136
HUP-Zagreb d.d.	Zagreb	485	225	111	410	68	172	253	322	409	79
Microline d.o.o.	Zagreb	486	204	177	249	220	229	304	265	97	122
Jadran-Pharma d.d.	Rijeka	487	345	350	181	282	359	91	135	85	268
Betex d.o.o.	Belica	488	332	356	100	126	415	302	79	349	377
Oriolik d.d.	Oriovac	489	306	249	314	46	367	180	127	479	355
Inkop d.d.	Poznanovec	490	199	187	223	432	79	338	415	436	269
Poljoprivredna zadruga Đurđevac	Đurđevac	491	311	300	200	353	149	339	345	343	318
Zlatni rat d.d.	Bol	492	129	47	397	441	132	284	362	363	50
Bili Commerce d.o.o.	Metković	493	373	408	43	447	19	438	475	269	405
Pivovara d.d.	Osijek	494	-	-	432	43	401	70	93	422	-
Makro d.o.o.	Podstrana	495	169	299	56	374	98	407	396	154	265
Ljekarne Prima Pharme	Split	496	124	165	136	252	362	215	132	263	219
DI Klana d.d.	Klana	497	257	192	360	94	328	164	166	390	270
King računala d.o.o.	Zagreb	498	32	24	165	225	462	27	32	29	17
Cesta d.o.o.	Pula	499	266	210	339	42	407	101	87	423	306
Bure Commerce d.o.o.	Biograd n/m	500	260	306	105	443	42	396	452	243	347

Napomene: Tri poduzetnika nisu dopustila objavljivanje podataka, uključujući i ime, a 12 poduzetnika je dopustilo samo objavljivanje imena uz rang po ukupnom prihodu.

¹ Poduzetnici bez ranga nisu u 2003. iskazali dobit ili nemaju kapitala, a neki nemaju niti dobiti niti kapitala.

² Poduzetnici bez ranga nisu u 2003. iskazali dobit.

³ Kod ranga zaduženosti je prvi najviše zadužen, a posljednji najmanje zadužen.

⁴ Poduzetnici bez ranga u 2003. nemaju dugoročne obveze, a poneki nemaju dugotrajne imovine.

⁵ Poduzetnici bez ranga u 2003. nemaju kapitala ili nemaju dugotrajne imovine.

⁶ Poduzetnici bez ranga nisu iskazali zaposlene.

⁷ Poduzetnici bez ranga nisu u 2003. ostvarili dobit, a neki uz to nisu ni iskazali zaposlene.

Rang koji ne sadrži podatke niti u jednom pokazatelju označuju društvo koje nije dopustilo objavljivanje podataka.

Izvor: RRIF, Poslovni magazin broj 7 i 8, srpanj/kolovoz 2004.